

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

School voor Educatieve Studies

Educatieve master in de ontwerpwetenschappen

Masterthesis

Al stage tijdens de studies Architectuur? Verkennend onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur

Ine Knoops

Emilie Pinxten

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van Educatieve master in de ontwerpwetenschappen

PROMOTOR :

dr. arch. Ruth STEVENS

UHASSELT

KNOWLEDGE IN ACTION

www.uhasselt.be

Universiteit Hasselt
Campus Hasselt:
Martelarenlaan 42 | 3500 Hasselt
Campus Diepenbeek:
Agoralaan Gebouw D | 3590 Diepenbeek

2023
2024

School voor Educatieve Studies

Educatieve master in de ontwerpwetenschappen

Masterthesis

Al stage tijdens de studies Architectuur? Verkennend onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur

Ine Knoops

Emilie Pinxten

Scriptie ingediend tot het behalen van de graad van Educatieve master in de ontwerpwetenschappen

PROMOTOR :

dr. arch. Ruth STEVENS

Masterproef Educatieve Masters

Al stage tijdens de studies Architectuur?

Verkennd onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur.

Ine Knoops
Emilie Pinxten

Promotor: dr. arch. Ruth Stevens

Educatieve Master Ontwerpwetenschappen
Academiejaar 2023-2024

Inhoudstafel

Inhoudstafel

1. Dankwoord

2. Abstract

3. Inleiding

4. Literatuurstudie/analyse van de huidige situatie & probleemstelling

4.1 Opleiding Architectuur aan de UHasselt

4.2 Stage

4.2.1 Stage andere opleidingen

4.2.2 Analyse van de huidige stage in België

4.2.3 Analyse van de stage in de buurlanden

5. Onderzoeksopzet en methode

6. Onderzoeksresultaten

6.1 Bevestigingen studenten en alumni

6.2 Focusgesprekken

6.2.1 Nut van de beroepsstage als automatisch vervolg van de opleiding?

6.2.2 Soorten stages

6.2.3 Regelgevingen en praktische moeilijkheden

6.2.4 Samenwerking tussen de Orde, de beroepsverenigingen en het onderwijs

6.3 Conclusie: mogelijke scenario's voor de toekomst

7. Referentielijst

8. Bijlagen

1. Dankwoord

Allereerst danken we de studenten van de eerste en tweede master aan de UHasselt voor hun medewerking en inspiratie. Ook de alumni willen we bedanken voor hun deelname aan onze bevraging.

Onze dank gaat verder uit naar de docenten en medewerkers van de UHasselt voor het delen van hun ervaringen en voor hun waardevolle adviezen. Ook de Orde van Architecten bedanken we voor hun ondersteuning en visie met betrekking tot ons onderwerp.

Daarnaast danken we onze promotor voor de begeleiding en feedback.

Tot slot bedanken we iedereen die, op welke manier dan ook, heeft bijgedragen aan onze masterproef.

2. Abstract

In deze masterproef worden zowel de opleiding architectuur aan de UHasselt als de stage tot architect na de opleiding grondig onder de loep genomen.

Uit informele gesprekken werd afgeleid dat uitstromers architectuur niet goed weten wat het beroep van architect in de praktijk inhoudt. Bovendien voelen uitstromers zich niet klaar om aan de beroepsstage te beginnen, mede ook door een gebrek aan praktijkervaringen in de opleiding. In deze gesprekken werd vaak aangehaald dat het zinvol kan zijn om meer praktijk toe te voegen aan de opleiding architectuur. In het huidige systeem vindt de beroepsstage volledig na de opleiding plaats en is dit een grote stap. Er wordt bekeken of een hervorming van de opleiding kan helpen om studenten beter voor te bereiden op het werkveld. Ook bij de orde wordt de huidige vorm van de stage in vraag gesteld. Uit al deze informatie werd de volgende onderzoeksvraag opgesteld: "Verkenkend onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur".

Om alvast een eerste idee te krijgen over de huidige situatie, werd er eerst een algemene literatuurstudie uitgevoerd met betrekking tot de opleiding Architectuur aan de UHasselt en een vergelijking gemaakt met andere opleidingen, zowel architectuur gerelateerd als andere. De huidige organisatie van de beroepsstage, zowel in België als in het buitenland, werd bestudeerd. Na deze literatuurstudie werd het standpunt van de verschillende actoren onderzocht. Er werd gestart met de studenten en alumni van de opleiding Architectuur van de UHasselt. Zij werden via online bevestigingen aangesproken om hun mening te delen. Daarna werd deze informatie meegenomen naar de fysieke en online focusgesprekken met de docenten en medewerkers van de UHasselt. Als laatste werd de Orde van Architecten bij dit onderzoek betrokken. Ook hier werd zowel een fysiek als een online focusgesprek georganiseerd om hun visie over de onderzoeksvraag in kaart te brengen.

Uit al deze gesprekken en bevestigingen werden 4 mogelijke scenario's gedistilleerd die verder besproken werden, met elk hun voor en nadelen voor de verschillende belanghebbenden (studenten, docenten, Orde van Architecten, overheid, ...). Hierbij werd er verder ook nog rekening gehouden met onder andere wetgeving en andere bezorgdheden die aan bod kwamen tijdens de gesprekken.

Na het opstellen van deze masterproef is het duidelijk geworden dat het onderwerp een heel ingewikkeld proces is waarbij er zeer veel partijen betrokken zijn, elk met hun eigen belangen. Verder is er ook nog de wetgeving die vele veranderingen onmogelijk maakt. Het feit is wel dat alle partijen ervoor openstaan om de huidige gang van zaken in vraag te stellen en dat dit alvast een goed eerste uitgangspunt is om in de toekomst eventuele veranderingen te kunnen doorvoeren.

Deze masterproef brengt informatie samen uit verschillende hoeken en van verschillende actoren en zal hopelijk bijdragen aan een constructief debat en wie weet uiteindelijk misschien tot een hervorming van opleiding en/of stage.

3. Inleiding

In eerste instantie was het onderwerp van de masterproef het onderzoek naar het studierendement aan de faculteit ARK, met een specifieke focus op de instroom en uitstroom van studenten, in relatie tot het vakdidactisch project Ontwerpwetenschappen: Faculteit Architectuur en Kunst neemt in haar werking initiatieven om nieuwe studenten te werven: infodagen, proefritten, inloopmomenten, etc. Daarnaast bevat het deeltijds kunstonderwijs ook enkele interessante richtingen voor de middelbare graad die architectuur initiatie aanbieden. Zo zijn er nog andere initiatieven. In deze masterproef onderzoek je hoezeer dergelijke initiatieven de instroom beïnvloeden van de studenten aan de faculteit ARK. Daarnaast onderzoeken we de kwaliteit en peilen we naar de invloed van dergelijke initiatieven op de instroom, de pre vaardigheden, interesses en verwachtingen van de toekomstige student aan ARK.

Aangezien dit een erg breed onderwerp is, werd de keuzemogelijkheid aangeboden om te verdiepen op instroom of uitstroom van de opleiding. De persoonlijke interesse leunde meer aan bij de uitstroom. Een van de onderzoeksters heeft haar stage voltooid, maar heeft ingezien dat het beroep niet aan haar verwachtingen voldeed, terwijl de andere onderzoekster twijfelt om aan haar stage te beginnen vanwege een gevoel van onvoldoende voorbereiding. Hierdoor ontstond interesse om te onderzoeken wie het beroep daadwerkelijk uitoefent en wie niet, en hoe de opleiding hierin een rol kan spelen. Na uitgebreid brainstormen, informele gesprekken, onderzoek en overleg met de mentor en externen, werd dan ook besloten om de focus te leggen op de uitstroom. De instroom werd verder onderzocht bij het vakdidactisch project Ontwerpwetenschappen.

Binnen de groep uitstromers zijn diverse doelgroepen te vinden, waaronder masterstudenten, stagiair-architecten, praktiserende architecten en afgestudeerden die niet als architect werken. Dit leidde tot een nieuwe onderzoeksvraag: "Uitstroom faculteit ARK: wie beoefent effectief het beroep van architect en waarom wel/niet?" Hierover bestaat reeds interessante data op Europees niveau (AA | Home, n.d.).

Uit informele gesprekken werd afgeleid dat uitstromers architectuur niet goed weten wat het beroep van architect in de praktijk inhoudt. Bovendien voelen uitstromers zich niet klaar om aan de beroepsstage te beginnen, mede ook door een gebrek aan praktijkervaringen in de opleiding. In deze gesprekken werd vaak aangehaald dat het zinvol kan zijn om meer praktijk toe te voegen aan de opleiding architectuur.

In het huidige systeem vindt de beroepsstage volledig na de opleiding plaats en is dit een grote stap. Kan een hervorming van de opleiding helpen om studenten beter voor te bereiden op het werkveld?

Ook bij de orde wordt de huidige vorm van de stage in vraag gesteld. Uit hun debat van donderdag 30 maart 2023 in het kader van de vijfdelige debatreeks rond 60 jaar Orde van Architecten bleek dat de Orde van Architecten openstaat om de stage onder de loep te nemen (*Internship Improved – Nieuwe Paden Voor Een Volwassen Stageproces. Een Terugblik*, n.d.).

Uit bovenstaande ontstond de nieuwe en definitieve onderzoeksvraag: "*Verkenkend onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur*".

4. Literatuurstudie/analyse van de huidige situatie & probleemstelling

Op basis van bovenstaande onderzoeksvraag werd er een uitgebreide literatuurstudie uitgevoerd. Deze studie richtte zich op de verschillende kernvragen die essentieel zijn voor een diepgaand inzicht in de huidige opleiding en organisatie van de beroepsstage. Er werd onderzocht hoe de opleiding en de beroepsstage momenteel zijn opgebouwd en wat de huidige structuren zijn. Daarnaast werd onderzocht hoe de beroepsstage georganiseerd wordt in het buitenland. Ook andere opleidingen werden geanalyseerd. Deze kunnen inspiratie bieden voor mogelijke aanpassingen in de eigen context. Verder werd er nagegaan of er al onderzoeken rond dit thema werden uitgevoerd, zodat er voortgebouwd kon worden op bestaande kennis en inzichten. Deze literatuurstudie had als doel een gefundeerde basis te bekomen om verder na te kunnen denken over mogelijke hervormingen alsook te kijken hoe de beroepsstages elders georganiseerd worden ter inspiratie.

4.1 Opleiding Architectuur aan de UHasselt

De masteropleiding strekt zich uit over twee jaar. De opleiding kan onderverdeeld worden in 4 domeinen:

- ontwerpen
- bouwkunde
- mens & cultuur
- ondernemerschap en onderzoek

Per domein worden er verschillende opleidingsonderdelen ingericht waarvan sommige keuzevakken zijn.

Ontwerpen	49	Bouwkunde	22	Mens & cultuur	8	Ondernemen & onderzoek	41
Ontwerpen 4	20	Zero pentathlon	4	Cultural sciences 4	4	Management 4	4
Civic urbanisme 4	3	Draagstructuur 4	5	Cultuurwetenschappen 5	4	Onderzoeksmethodologie	4
Masterproef project	17	Bouwfysica en installaties 4	3			Onderzoeksseminarie 1	9
Masterproef scriptie	6	Geïntegreerde opdracht bouwkunde	4			Management 5	3
Live project	3	Masterproef bouwkunde	6			Bouwrecht / beroepsethiek	4
						Onderzoeksseminarie 2	8

						optie ontwerper/onderne mer of ontwerper/onderzoe ker	9
--	--	--	--	--	--	---	---

In de master worden verschillende ontwerpstudio's aangeboden gedurende zowel het eerste als het tweede jaar. Deze studio's richten zich op maatschappelijk relevante thema's en uitdagende vraagstukken, zoals duurzame stedelijke ontwikkeling, herbestemming van erfgoed of hoogwaardige architectuur voor industrie en toerisme. De studenten leren om te ontwerpen met aandacht voor elk detail, van het masterplan tot de bouwtechnische aspecten, en van visie tot presentatie. Het laatste jaar van de opleiding staat in het teken van een individueel afstudeerproject.

Daarnaast kiezen de studenten een van de zeven onderzoeksseminaries, waarbij ze zich samen met medestudenten verdiepen in specifieke onderzoeksthema's die aansluiten bij de onderzoeksgroepen van de faculteit. Deze thema's omvatten onder andere inclusief ontwerpen, duurzaam bouwen, sensorisch ontwerpen in retail, en participatietrajecten bij ruimtelijke transformaties. Het onderzoeksseminarie biedt de nodige ondersteuning voor het onderzoek dat de student uitvoert voor de masterscriptie.

In het tweede jaar van de master kiest de student tussen twee opties: 'ontwerper-onderzoeker' met een focus op verbreding en verdieping in onderzoek, of 'ontwerper-ondernemer' met nadruk op verantwoord ondernemen en innovatie.

Verder neemt de student deel aan een Live Project gedurende twee intensieve weken in het afstudeerjaar. Hierbij werkt de student samen met medestudenten aan een echt ruimtelijk vraagstuk, van onderzoek tot oplossing, via een reële ruimtelijke interventie op ware grootte.

Zowel bij de keuze 'ontwerper-onderzoeker' als 'ontwerper-ondernemer' wordt er een stage voorzien van 72u (9 dagen). Tijdens deze onderzoeksstage of praktijkstage komen de studenten voor het eerst kort in aanraking met de verschillende mogelijkheden van een diploma architectuur. Bij de onderzoeksstage gaan de studenten zelf onderzoeksactiviteiten uitvoeren. Bij de praktijkstage kan er gekozen worden uit volgende opties:

- bouwbedrijven vanaf klasse D4
- projectontwikkelaars
- bedrijven uit de maakindustrie
- schaduwbouwteam

Via deze stages leren de studenten softskills en zelfstandig functioneren. Van elke stage dient er ook een verslag gemaakt te worden.

4.2 Stage

4.2.1 Stage andere opleidingen

De meerderheid van de onderwijsprogramma's in Vlaanderen omvat (gedeeltelijke) praktijkervaringen tijdens de studie. Dit geldt zowel voor toegepaste bachelors als voor masteropleidingen. Na analyse kunnen deze ervaringen ingedeeld worden in drie categorieën: volledig geïntegreerde stages, gedeeltelijk geïntegreerde stages en stages na de afronding van de opleiding. Architectuur behoort tot de laatste categorie, waarbij de stage momenteel volledig losstaat van de studie.

Deze masterproef onderzoekt de mogelijkheid van een verschuiving binnen de architectuuropleiding aan de UHasselt naar een gedeeltelijke integratie van de stage. Om dit te onderzoeken, kan er inspiratie gehaald worden uit andere opleidingen.

- Opleidingen gerelateerd aan architectuur met stages. Hierbij is er aanzienlijk minder stage nodig dan bij de architectuuropleiding zelf. Desalniettemin kan er van deze opleidingen geleerd worden hoe ze stages integreren.
- Andere opleidingen met een gedeeltelijke integratie van stage, zoals geneeskunde en rechten. Hoe worden stages bij deze opleidingen ingezet, zowel tijdens als na de opleiding?

	Stageverloop			Praktische regeling
	Tijdens opleiding	Tijdens en na opleiding	Na opleiding	
Architectuur UHasselt (<i>Studiegids - UHasselt</i> , n.d.)			X	2e master - 9 dagen onderzoeks- of ondernemers stage. 2 jaar beroepsstage na de opleiding
Interieurarchitectuur UHasselt (<i>Studiegids - UHasselt</i> , n.d.)	X			1e master - 5 weken in de zomervakantie
Toegepaste architectuur Howest (<i>Toegepaste Architectuur</i> , n.d.)	X			3e bachelor, semester 2 - 300 uur - Integratie in de opleiding: 4 dagen/week; 1 lesdag per week - Geen integratie van andere vakken
Interieurvormgeving Sint-lucas (<i>Bachelor in De Interieurvormgeving (Brussel) - LUCA</i> , n.d.)	X			3e bachelor - 1e semester 2 keuzemogelijkheden: lange periode (3 maanden) korte periode + taak - Geen integratie van andere vakken

Stedenbouw en ruimtelijke planning KULeuven (<i>Master in De Stedenbouw En De Ruimtelijke Planning (Gent)</i> - KU Leuven, n.d.)	(X)			Keuzevak als stage optie - 2e masterjaar - 20 dagen
Geneeskunde KULeuven (<i>Master in De Geneeskunde (Leuven)</i> - KU Leuven, n.d.)		X		- Diverse korte stages in de bachelor 1e masterjaar: korte kijkstages binnen alle disciplines 2e + 3e masterjaar: 8 stageblokken van 6 weken + 4 stageblokken van 5 weken in coassistentenschap - Na opleiding geneeskunde: master in de specialistische geneeskunde of master in de huisartsgeneeskunde. 'Stagejaren' in combinatie met theoretische opleidingsonderdelen
Rechten UGent (<i>Universiteit Gent: Master of Laws in De Rechten</i> , n.d.)		X		- masterstage als keuzevak / op vrijwillige basis. (150 uren) - Voor advocaat of magistraat na opleiding: 3 jaar stage

Uit de bovenstaande tabel wordt duidelijk dat andere opleidingen in het domein van de architectuur deze stages volledig integreren in hun curricula. Hoewel deze stages niet te vergelijken zijn met de beroepsstage van architectuur, kunnen deze interessant zijn ter referentie hoe een stage geïntegreerd kan worden binnen een opleiding. Helaas kan er gesteld worden dat in deze opleidingen geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden om deze stages te koppelen aan bepaalde opleidingsonderdelen / vakinhouden die ook via lessen behandeld worden. Daarnaast is het opvallend dat deze stages uitsluitend plaatsvinden in het laatste jaar, meestal in het laatste semester. De mogelijkheid om de leerervaringen uit de stages hierna nog in de opleiding op te nemen en hiermee aan de slag te gaan, blijft zo beperkt.

Bij de opleidingen geneeskunde (*Master in De Geneeskunde (Leuven)* - KU Leuven, n.d.) en rechten (*Universiteit Gent: Master of Laws in De Rechten*, n.d.) wordt er zowel een stage voorzien in als na de opleiding. Beide opleidingen kunnen inspirerend zijn voor de gedeeltelijke integratie van de beroepsstage in de opleiding architectuur. Zoals te zien is in bovenstaande tabel is er bij geneeskunde een heel stagepakket doorheen de masteropleiding. Na het behalen van de opleiding in de basisgeneeskunde wordt er verwacht dat studenten een verdere opleiding volgen in specialistische geneeskunde of in de huisartsgeneeskunde. Wanneer dit vergeleken wordt met de beroepsstage architectuur wil dat zeggen dat deze gekaderd zal worden binnen een master na master opleiding. Bij geneeskunde geeft dit de mogelijkheid om deze stage te combineren met specifieke theoretische vakken gelijklopend met de stage. Bij de masteropleiding rechten is er de mogelijkheid een stage van 150 uur op te nemen door middel van een keuzevak of op vrijwillige basis. Wie advocaat of magistraat wil worden, zal na de opleiding nog 3 jaar stage doorlopen. Op deze manier krijgen alle studenten zicht op het praktische

werkveld voordat ze afstuderen, en zullen ze extra stages doorlopen na de opleiding om specifieke beroepen uit te oefenen. Ook hier kan er teruggekoppeld worden naar de opleiding architectuur, waarbij via deze weg elk masterdiploma architectuur ook praktijkervaringen heeft in het beroep, waarna de optie om de beroepsstage tot zelfstandig architect gekozen kan worden.

4.2.2 Analyse van de huidige stage in België

Op donderdag 30 maart 2023 vond het tweede deel van de vijfdelige debatreeks rond 60 jaar Orde van Architecten plaats. Het onderwerp was de architecturstage. Dit toont aan dat ook de Orde open staat voor veranderingen en aanpassingen. Tijdens het debat werd gesteld dat de stage een noodzakelijk verlengstuk is van het onderwijs. De stage is een aanvulling bij de opleiding van zaken die in een universiteitsomgeving niet bijgebracht kunnen worden: het omzetten van kennis naar een reële context. De studie van vijf jaar voorziet onvoldoende kennis van de praktijk en de wettelijke verplichtingen.

Tijdens het debat werd onderzocht hoe de stage in het buitenland georganiseerd werd. In de Academie van Bouwkunst Amsterdam heeft men een traject waarbij studenten 4 dagen per week werken en 1 dag en 2 avonden op de studiebanken zitten en dit voor een periode van 4 jaar (*Werken En Studeren*, n.d.). Dit is te vergelijken met de 2 masterjaren en 2 jaar beroepsstage in België. Om te kunnen starten aan dit traject dienen de studenten een bachelordiploma te hebben.

Er waren 2 kampen over dit onderwerp: enerzijds werd er gesteld dat architectuur te veeleisend is als studierichting waardoor de combinatie studeren-werken niet ideaal is. Anderzijds vonden ze dat de studie veel meer interactie dient te bevatten. Studenten die zelf aanknoping zoeken bij een architectenkantoor kunnen sneller schakelen in de opleiding. Dit is wat deze masterproef tracht te onderzoeken met de gedeeltelijke integratie van de stage in de masterjaren van de opleiding Architectuur aan de UHasselt.

De stagemeeester begeleidt de praktische opdrachten, het onderwijs draagt zorg voor de achtergrond en de evaluatie van het leertraject van de student.

Een goede stage sluit aan bij het keuzetraject dat reeds van bij de studies dient aangezet te worden.

Verder werden er tijdens het debat ook nog vraagtekens gezet bij het woord stagemeeester en werd er geopperd om dit te vervangen door stagementor.

Er is geen bepaalde termijn na het behalen van het diploma waarbinnen de stage moet starten.

De stage in België in het kort:

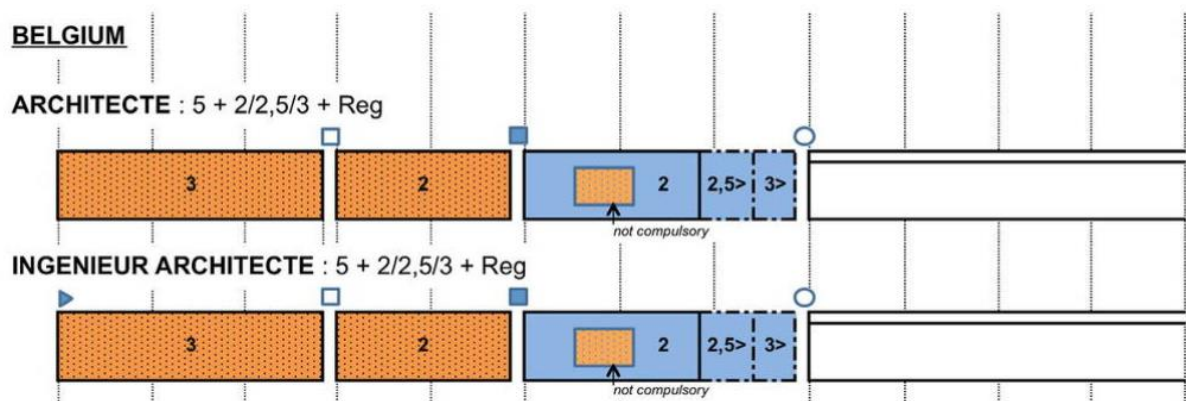
Termijnen	min. 120 uur per maand min. 2 jaar stage voltooien binnen een termijn van drie jaar
Toezicht	de provinciale raad van de Orde van Architecten van de stagemeeester
Stagefiche	elke maand

Stageplan	per 6 maanden
Semestrieel verslag	zowel stagiair als stagemeeester
Doel	Theoretische kennis toetsen aan de praktijk: werfopvolging is zeer belangrijk
Evaluatie	drie tussentijdse evaluaties en één eindevaluatie door de provinciale raad van de Orde van Architecten
Opties	stage in het buitenland en/of bij een aannemer (maximaal 6 maanden)

In het stageplan wordt er over gewaakt dat elk facet van het beroep voldoende aan bod komt. Verder dient zowel de stagiair als de stagemeeester een semestrieel verslag in te dienen.

Zoals hierboven beschreven staat, is het doel van de stage om theoretische kennis te toetsen aan de praktijk. Hierbij is werfopvolging zeer belangrijk. De vraag kan hier gesteld worden of dit te laat komt in het proces.

De stagemeeester moet minimaal 10 jaar ingeschreven zijn op de tabel van de Orde om in aanmerking te komen.

Afbeelding 1: Schematische weergave van de opleiding en beroepsstage in België

4.2.3 Analyse van de stage in de buurlanden

(Zie Bijlage 4: Schematische voorstellingen opleiding-stage in het buitenland)

Land(sdeel)	WALLONIË	NEDERLAND
	<i>(ElementTitle, n.d.)</i> (BELGIUM: ACE, n.d.)	<i>(Beroepservaringsperiode, n.d.)</i> (AUDE for Architects Register, n.d.) (NETHERLANDS: ACE, n.d.)
Stage	Idem Vlaanderen	2 jaar beroepservaringsperiode na opleiding van 5 jaar (sinds 2015) OF 4 jaar in combinatie met studies tijdens de masteropleiding via de Academie van Bouwkunst (na de bacheloropleiding)
Min. uren	min. 120 uur per maand min. 2 jaar	min. 32 uur per week min. 2 jaar
Verantwoordelijke	Ordre des architectes	Commissie Beroepservaringsperiode van het Bureau Architectenregister (BA)
Evaluatie	Idem Vlaanderen	ja
Extra	Mogelijkheid tot extra interuniversitaire opleiding	min. 16u extra opleiding per jaar

Land	FRANKRIJK	DUITSLAND
	<i>(Stages - École Spéciale D'Architecture, n.d.)</i> (FRANCE: ACE, n.d.)	(GERMANY: ACE, n.d.)
Stage	Een stage van 4 maanden in het 2e semester, begeleid door een mentordocent 1 jaar na de opleiding van 5 jaar	Universiteiten: 3 bachelorjaren waarin 6 maanden stage + 2 masterjaren Vakscholen: 3 of 4 bachelorjaren + 2 of 1 masterjaar 2 jaar stage na het behalen van een diploma

Verantwoordelijke	Conseil National de l'Ordre des Architectes (CNOA)	Bundesarchitektenkammer (BAK)
Evaluatie	nee	Ja
Extra	min. 20u extra opleiding per jaar of 60u/3 jaar	Extra opleiding: 32 punten / 2 jaar = 12u/jaar

Land	LUXEMBURG	VERENIGD KONINKRIJK
	(FHSE - University of Luxembourg I Uni.lu, 2024) (LUXEMBOURG: ACE, n.d.)	(UNITED KINGDOM: ACE, n.d.)
Stage	Geen stage na 5 jaar studies, wel na 4 jaar studies - 2 jaar	24 maanden: meestal 12 maanden na de bacheloropleiding (Deel 1) en 12 maanden na de masteropleiding (Deel 2) + eindexamen (Deel 3)
Min. uren		24 maanden full time = min. 20u/week
Verantwoordelijke	Ordre des Architectes et des Ingénieurs-Conseils du Grand-Duché de Luxembourg (OAI)	Architects Registration Board (ARB) + Royal Institute of British Architects (RIBA)
Evaluatie	Geen evaluatie	Deel 3 examen
Extra	Nieuwe architecten zijn verplicht om 2 initiatie modules te volgen.	Extra opleidingen: min. 35u/jaar

Bovenstaande informatie over de organisatie van de stage in de verschillende buurlanden is deels afkomstig van de website Architects' council of Europe (*Architects in Europe: ACE*, n.d.). Hoewel het lijkt alsof elk land hier een verschillende visie op heeft, streeft het ACE ernaar om zowel de opleiding als de beroepsstage in heel Europa gelijk te trekken naar 5 jaar opleiding en 2 jaar beroepsstage. Landen kunnen hierop uitzonderingen aanvragen, zoals ook in de tabel te zien is voor onder andere Nederland en Duitsland. In het Verenigd Koninkrijk wordt een stagejaar georganiseerd na de bacheloropleiding. Het tweede jaar stage volgt dan na de masteropleiding. Vele landen zien het nut in om toch ook al tijdens de studies stage te integreren. Dit ondersteunt het idee van deze masterproef.

5. Onderzoeksopzet en methode

Bovenstaande literatuurstudie heeft geholpen om een duidelijk beeld te scheppen van de huidige situatie om de probleemstelling helder te zetten. Vanuit deze inzichten werd er verder gewerkt aan de onderzoeksvraag: *"Verkenkend onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur"*

Er werden bevragingen opgesteld voor masterstudenten en alumni. De resultaten die hieruit voortkwamen, werden meegenomen naar focusgesprekken met docenten en medewerkers aan de UHasselt en de orde van architecten om zo tot enkele scenario's te komen.

De bevragingen werden opgesteld en uitgestuurd naar de studenten van de 1e en 2e master en naar de stagiairs/alumni die maximaal 3 jaar geleden zijn afgestudeerd aan de UHasselt. Deze bevragingen, opgesteld via het online platform Qualtrics (bijlage 1), werden uitgestuurd om een volledig beeld te krijgen van de ervaringen van de huidige spelers in het veld. Deze bevragingen werden uitgestuurd via mail. De masterstudenten werden erna nog persoonlijk aangesproken tijdens verschillende lessen om nog extra antwoorden te verkrijgen. De bevragingen voor beide groepen waren quasi identiek. De bedoeling was om te polsen naar hun mening of ze zich klaar voel(d)en voor de stage, waarom wel of niet, welke vakken hun goed hadden voorbereid en tijdens welke vakken/inhouden er volgens hen eventueel een deel stage geïntegreerd zou kunnen worden.

Hierna werden focusgesprekken (fysiek en online) georganiseerd met docenten en medewerkers van de faculteit architectuur aan de UHasselt. Het doel van deze gesprekken was om hun visies, kennis en inzichten met betrekking tot de onderzoeksvraag te achterhalen. Tijdens de gesprekken werden er ook enkele resultaten en quotes uit de bevragingen van masterstudenten en alumni aangedragen. Verder werden de vakken van de 1e en 2e master voorgelegd, samen met verschillende mogelijkheden van stages en de inzichten verkregen uit de literatuurstudie. Op deze manier konden er verschillende scenario's naar voren geschoven worden.

Als laatste werd er fysiek gesproken met de Orde van Architecten. Tijdens dit gesprek werd er vooral gefocust op de organisatie van de stage vandaag de dag en hoe dit hervormd kan worden op basis van inzichten uit voorgaande stappen. Een extra online meeting werd georganiseerd met een deelnemer van de werkgroep rond de hervorming van de stage, die opgericht werd door de Orde van Architecten.

6. Onderzoeksresultaten

6.1 Bevestigingen studenten en alumni

De bevestigingen (zie bijlage 1) werden uitgestuurd naar een totaal van 134 studenten en 116 alumni. Respectievelijk 50% van de studenten (= 67 respondenten) en 17,24% van de alumni (= 20 respondenten) hebben de enquêtes ingevuld.

VRAAG 1: Duidt aan wat je passend vindt voor elk opleidingsonderdeel.

Aan de hand van de eerste vraag wordt onderzocht welke opleidingsonderdelen of leerinhouden het meest geschikt zijn om via lesmomenten op school te verwerven en welke beter via stages, of een combinatie van beide, worden aangeboden. Met stage wordt de hypothetische geïntegreerde stage tijdens de masteropleiding bedoeld. Deze stage zal binnen de context van de masteropleiding worden uitgevoerd.

Respondenten kunnen per opleidingsonderdeel aanduiden op welke manier ze deze inhoud best verworven zien.

Mogelijke antwoorden waren:

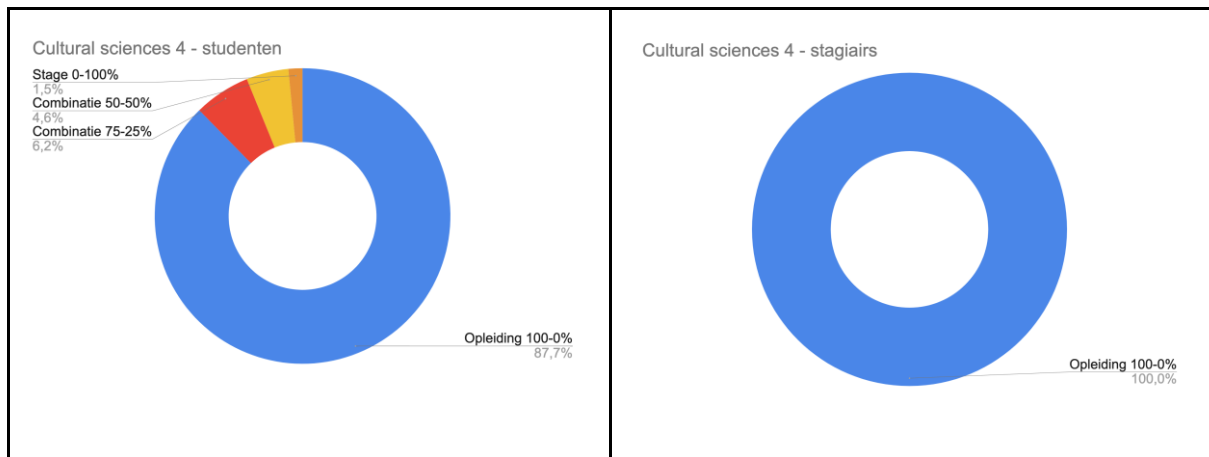
- de leerinhoud van dit opleidingsonderdeel wordt volledig verworven op school (= huidig system, 100% opleiding)
- de leerinhoud van dit opleidingsonderdeel wordt gedeeltelijk verworven op school en gedeeltelijk tijdens een stage. (75% opleiding - 25% stage)
- de leerinhoud van dit opleidingsonderdeel wordt gedeeltelijk verworven op school en gedeeltelijk tijdens een stage. (50% opleiding - 50% stage)
- de leerinhoud van dit opleidingsonderdeel wordt gedeeltelijk verworven op school en gedeeltelijk tijdens een stage. (25% opleiding - 75% stage)
- de leerinhoud van dit opleidingsonderdeel wordt volledig verworven tijdens de stage (100% stage)

Alle onderzoeksresultaten per opleidingsonderdeel zijn terug te vinden in de bijlage (bijlage 2). Enkele opvallende tendensen worden hier verder besproken.

a) Duidelijke overheersing/versnippering van verwerving van vakinhouden op school en/of in een stage.

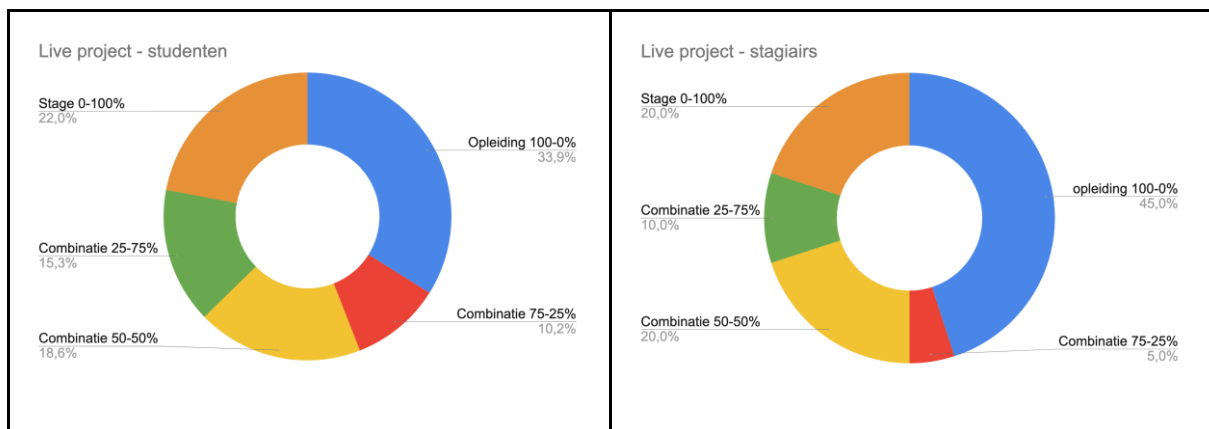
Voor enkele opleidingsonderdelen zijn er uitgesproken resultaten te zien. Er heerst een eensgezindheid over enkele vakken zoals cultural sciences 4, onderzoeksmethodologie, cultuurwetenschappen, masterproef scriptie,.. Deze opleidingsonderdelen worden bijna unaniem ingedeeld in de categorie om volledig verworven te worden binnen de opleiding.

Dergelijke uitgesproken resultaten zijn enkel terug te vinden voor het volledig verwerven van inhouden in de studies.

Figuur 1: Resultaten voor het vak cultural sciences 4. Dit is een voorbeeld van een overheersend opleiding georiënteerd antwoord. Het vak cultural sciences 4 bespreekt de hedendaagse praktijk en theorie van adaptief hergebruik. De cursus vergelijkt en contrasteert historische en hedendaagse theorieën over hergebruik en aanpassing van gebouwen met historische en hedendaagse precedënten van adaptief hergebruik.

Voor andere opleidingsonderdelen zijn de resultaten veel minder eenduidig. Live project is hier een voorbeeld van. Er is te zien dat voor alle 5 de opties er een publiek te vinden is.

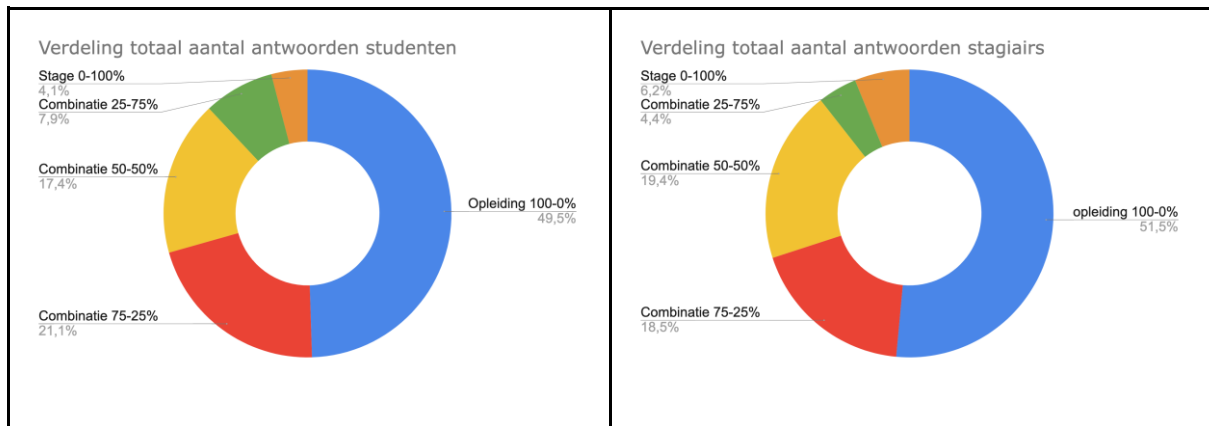
Figuur 2: Resultaten voor het vak Live Project. Dit is een voorbeeld van een zeer versnipperd antwoord. Het vak Live Project wordt gekenmerkt door een reeks ontwerpmatige onderhandelingen tijdens een korte periode en met een beperkt budget tussen een cliënt en een onderwijsinstelling. Het vak houdt in dat het hele ontwerpproces op locatie plaatsvindt, in samenwerking met de lokale gemeenschap.

b) Algemene voorkeur voor het verwerven van opleidingsonderdelen aan de hand van lesmomenten.

Uit de bevraging kan er afgeleid worden dat over het algemeen de studenten en recent afgestudeerde architecten de inhoud van de opleidingsonderdelen voornamelijk in de opleiding situeren. In ongeveer 50% van de antwoorden (overkoepelend over alle vakken) gaat de voorkeur uit om de inhoud volledig te verwerven in de opleiding. Dat is

ongeveer 10 keer zo veel dan inhouden die volledig zouden aangeleerd worden tijdens de stages.

Zoals hierboven besproken is er over enkele vakken een grote eensgezindheid (dat de inhoud het beste past in de opleiding) en anderzijds voor enkele vakken een versnippering van meningen. Overige antwoorden leunen meer aan bij het aanleren van de leerinhouden binnen de opleiding. De antwoorden schommelen tussen volledig in de opleiding, de combinatie 75-25% en de combinatie 50-50% met enkele uitzonderingen om de leerinhouden voornamelijk te integreren in een stage.

Figuur 3: Algemene resultaten van de bevestigingen waaruit een duidelijke voorkeur voor het verwerven van leerinhouden in de opleiding blijkt.

VRAAG 2 en 3: Orden onderstaande opleidingsonderdelen in een chronologische volgorde die jij logisch acht. - Verduidelijk waarom je voor deze volgorde gekozen hebt.

Het doel van deze vraag is om te onderzoeken welke volgorde van opleidingsonderdelen/leerinhouden als logisch worden beschouwd door de bevestigden. Aan de hand van deze resultaten, gecombineerd met de resultaten van vraag 1, zouden er scenario's opgesteld kunnen worden van hoe de stage geïntegreerd zou kunnen worden in de masteropleiding.

Naast het ordenen van de huidige opleidingsonderdelen werd er ook gevraagd te verduidelijken waarom er gekozen wordt voor deze volgorde. Hieruit bleek dat respondenten de vraag beantwoord hadden op 2 manieren. Enerzijds, zoals gevraagd, een chronologische volgorde van de leerinhouden. Anderzijds hebben velen ook een rangschikking gemaakt van welke opleidingsonderdelen voor hen het belangrijkste zijn.

Door middel van de vraag om te verduidelijken werd er zicht verkregen op enkele interessante visies van studenten en alumni die meegenomen werden naar de focusgesprekken.

Zo geven enkele studenten en alumni duidelijk aan wat voor hen een zinvolle opbouw van leerstof zou zijn. Volgende antwoorden werden vaak aangehaald en werden dus ook meegenomen naar de focusgesprekken.

"Ik vind het belangrijk om meer informatie vroeger te krijgen, zoals management 4 en 5 en cultuurwetenschappen 5. Vakken zoals draagstructuur en bouwfysica moeten voor of tegelijk met de ontwerpstudio. We leren enorm veel uit het live project, ook om andere vakken beter te begrijpen, dus dit zet ik heel vroeg." - Uit bevraging studenten

"Eerst culturele bagage en kennis opbouwen, dan leren hoe een gebouw (stabiliteits)technisch en volgens regelgeving en normeringen tegenwoordig in elkaar zit. Daarna met die dingen in het achterhoofd leren ontwerpen, om dan te begrijpen hoe een ontwerp in de praktijk wordt vertaald dmv bestekken, meetstaten, omgevingsloket, aanbestedingsdossiers, detailtekeningen... Daarna alle gebruikte kennis inzetten om samen met academisch onderzoek een goed onderbouwde masterproef te realiseren. Stage past perfect in het midden van dit traject (technische uitwerking (stabiliteit, technieken, epb, brandweer,...), bestek, meetstaat, loket, details, werfopvolging,...)" - Uit bevraging alumni

Enkele respondenten geven aan dat ze de verkennende vakken zinvol vinden. Het verkennen van verschillende domeinen binnen de beroepswereld tijdens de opleiding is een volgende aspect uit deze vraag dat meegenomen werd naar de focusgesprekken.

"Onderzoeksseminarie biedt de mogelijkheid om zelf je interesses te kiezen en deze verder te onderzoeken. Dit geldt ook voor de masterproef. Het live project lijkt me belangrijk om meningen van gebruikers te weten, in plaats van enkel te denken op architecturaal vlak." - Uit bevraging studenten

Tot slot zijn er enkele antwoorden met betrekking tot de realiteitszin van de opleiding. Bevrraagden geven aan niet zelfzeker in het werkveld te kunnen stappen omdat ze het gevoel hebben te weinig kennis te hebben voor/over de beroepswereld. Ook dit werd meegenomen naar de focusgesprekken.

"Ik vind het belangrijk om te leren hoe het later echt in een bureau aan toe gaat. Ik heb soms wat angst om het werklevens in te stappen omdat ik de indruk heb dat ik niet genoeg competenties over alles beschik, hoewel ik daar wel een diploma voor heb. Natuurlijk leer ik dat bij in een bureau, maar het zou me wel meer vertrouwen geven om naar een bureau te stappen." - Uit bevraging studenten

VRAAG 4: Welke inhoud en uit welke opleidingsonderdelen hebben je naar jouw mening goed voorbereid op de stage?

De volgende vraag polste naar welke inhoud en uit welke opleidingsonderdelen de respondenten naar hun mening goed hebben voorbereid op de stage. Hieruit komen erg diverse antwoorden. 3 antwoordcategorieën komen overheersend aan bod. Zo wordt er regelmatig gesproken over het gebrek aan realiteitszin in de opleiding ten opzichte van het werkveld.

"Ontwerpstudio's zijn vaak nog te zweverig en niet realistisch." - Uit bevraging studenten

Daarnaast geven bevrraagden aan te weinig kennis te hebben over de praktische kant van het beroep. Vakken als constructie, ontwerpen, management, geïntegreerde opdracht bouwkunde en draagstructuur zijn de vakken die regelmatig worden

aangehaald als goede voorbereiding. Hierbij vermelden studenten dat ze deze vakken graag in combinatie opleiding-stage zouden aangeleerd krijgen.

"Praktijkvakken hebben veel geholpen zoals constructie, draagstructuur... alhoewel een combinatie met de praktijk handig zou zijn omdat het niet steeds hetzelfde als in theorie wordt uitgevoerd." - Uit bevraging studenten

Tot slot is er ook een duidelijk aantal studenten die aangeven geen duidelijk idee te hebben van wat het beroep / de beroepsstage precies zal inhouden.

"De stage is in het algemeen niet duidelijk wat dit juist gaat betekenen." - Uit bevraging studenten

VRAAG 5: Voel je je klaar voor de stage/het beroep van architect? Of zijn er bepaalde inhouden die je mist in de opleiding? Bij welk opleidingsonderdeel zou je deze inhoud willen zien?

Tot slot wordt er aan de respondenten gevraagd of ze zich klaar voelen voor de stage/het beroep als architect, of er inhouden zijn die ze missen in de opleiding en waar ze deze zouden situeren (bij welk opleidingsonderdeel).

Slechts 7 studenten voelen zich klaar voor de stage. 40 studenten geven aan van niet. Enkelens verduidelijken dat ze niet denken dat je ooit klaar kan zijn voor de stage/het beroep.

"Ik denk dat de stage nodig is om pas klaar te zijn voor het beroep. De opleiding kan ons hier niet beter op voorbereiden" - Uit bevraging studenten

Bij de alumni / stagiairs geeft één op vijf aan zich klaar te hebben gevoeld voor de stage. Ook bij deze antwoorden komen de thema's realiteit, de praktische kant van het beroep en de onwetendheid overheersend aan bod.

"Nee, de praktische kant van de zaken ontbreekt sterk. Veel is 'fictief', we werken bijvoorbeeld zeer onrealistische ontwerp opdrachten uit." - Uit bevraging studenten

"Nee, dat zijn we ook niet we missen alles om op de werf te staan, constructie en andere technische vakken moeten er veel meer zijn in combinatie met praktijk" - Uit bevraging alumni

"Ik voel me niet helemaal klaar voor de stage en ook nog niet voor het beroep. Ik heb het gevoel dat onze opleiding niet helemaal het juiste beeld geeft wat het beroep inhoudt." - Uit bevraging studenten

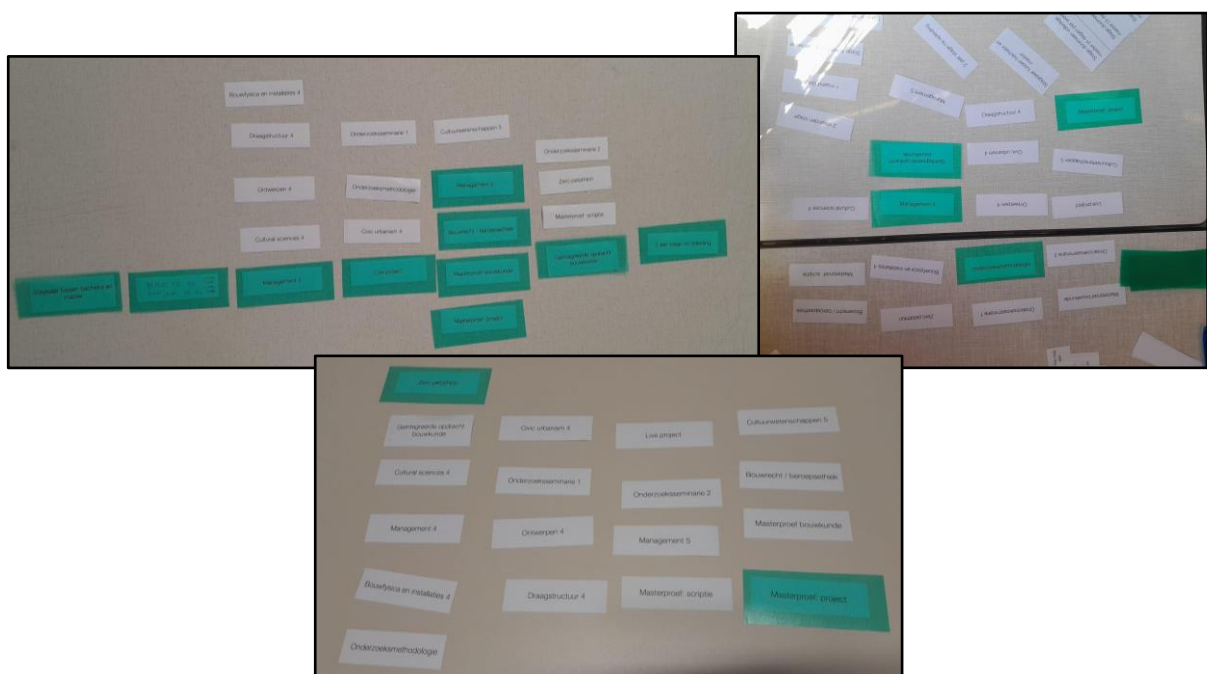
Uit vraag 4 en 5 wordt er meegenomen dat respondenten beter voorbereid zouden zijn op de beroepsstage / het werkveld wanneer ze vaker in aanraking zouden komen met de realiteit en de praktische kant van de opleiding. Op deze manier zal ook de onwetendheid verminderen.

6.2 Focusgesprekken

Op basis van de hierboven genoemde resultaten werd er een goede basis gelegd om in gesprek te gaan met docenten en medewerkers uit de opleiding architectuur aan de UHasselt. De focusgesprekken werden georganiseerd met een aantal vakspecialisten uit de opleiding alsook met de orde van architecten. Het doel van deze gesprekken was om hun visies, kennis en inzichten met betrekking tot de onderzoeksvraag te achterhalen. Er werd een selectie gemaakt van enkele docenten / medewerkers uit de opleiding architectuur die relevante inzichten konden bieden met betrekking tot de onderzoeksvraag. Volgende focusgesprekken werden georganiseerd:

- Focusgesprek 1: stafmedewerker Onderwijs en studieloopbaanbegeleidster
- Focusgesprek 2: praktijkassistent toepassingsgerichte vakken, ir. architect & stagemeeester
- Focusgesprek 3: OP hoofddocent, architect & stagemeeester en lector, architect & stagemeeester
- Focusgesprek 4: lector & architect
- Focusgesprek 5: Orde van Architecten, ir. architect & stagemeeester
- Focusgesprek 6: lid commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen

Tijdens de fysieke focusgesprekken met de docenten van de UHasselt werden er kaartjes gepresenteerd waarop de verschillende vakken van de 1e en 2e master geschreven stonden. Verder waren er ook kaartjes met verschillende scenario's voor stage aanwezig. Het ging hier dan onder andere over stage doorheen de hele master (1-4 dagen in de week), stage in het eerste, tweede, derde of laatste semester, stagejaar tussen bachelor en master, 2 jaar stage na de opleiding, Als laatste werden er ook enkele quotes uit de bevestigingen van de studenten en alumni afgedrukt en meegenomen naar deze focusgesprekken. De groene doorzichtige kaartjes konden gebruikt worden om aan te geven in welke vakken er (deels) stage geïntegreerd zou kunnen worden.

Tijdens deze gesprekken kwamen veel interessante pistes naar voren. In het volgende deel worden de meest relevante inzichten die uit deze gesprekken zijn voortgekomen, besproken en geanalyseerd alsook enkele scenario's van hoe de opleiding en beroepsstage er mogelijks in de toekomst uit zouden kunnen zien, rekening houdend met de bezorgdheden en wensen van de verschillende partijen.

Nota: De quotes, overgenomen uit de bevestigingen en focusgesprekken, werden gepseudonimiseerd.

6.2.1 Nut van de beroepsstage als automatisch vervolg van de opleiding?

Een eerste punt van discussie dat in meerdere gesprekken naar voren kwam, is de kwestie van de beroepsstage als automatisch vervolg op de opleiding. Momenteel is elke architect die in België het beroep uitoefent, of dit nu als zelfstandige of als medewerker op een architectenbureau is, verplicht om ingeschreven te zijn bij de Orde van Architecten. Bij deze wetgeving werden veel vraagtekens geplaatst. Waarom zou een student, die later geen eindverantwoordelijkheid wenst op te nemen, de stage moeten doorlopen?

Vanuit de opleiding blijkt dat deze stage vaak als een automatisch vervolg op de opleiding wordt gezien. Dit kadert dan ook binnen de wettelijke verplichting. Maar de opleiding architectuur biedt een brede basis waarmee afgestudeerden verschillende functies in het werkveld kunnen vervullen. Het beroep van zelfstandig architect is slechts één van de mogelijkheden na de opleiding, waarvoor de beroepsstage vereist is. Voor andere uitstromers is de stage echter minder relevant. De aanname dat deze als een automatisch vervolg gezien wordt, wordt in vraag gesteld aangezien velen de beroepswereld betreden in een vakgebied anders dan zelfstandig architect.

"Ongeveer 20% van de studenten begint niet aan de stage en ongeveer 20% van de stagiairs stopt met het beroep na de stage." - Uit focusgesprek met lid commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen

Andere carrièremogelijkheden met een diploma architectuur kunnen zijn:

- Architect in een ontwerp- of studiebureau
- Architect binnen bouwfirma's of banken
- Architect gespecialiseerd in vastgoed
- Architect-ambtenaar binnen woonbeleid, monumentenzorg, stedenbouw, stadsvernieuwing, vergunningenbeleid
- Loopbaan in het onderwijs
- Onderzoeker (PhD)
- Architect-onderzoeker binnen kenniscentra (bijv. Vlaamse Bouwmeester, VAI), NGO's, enz.

"Met een bachelor diploma architectuur mag je bij de overheid gaan werken" - Uit focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemester en lector, architect & stagemester

Wanneer er in de uitstroom van de opleiding diverse mogelijkheden zijn, is de vraag hoeveel afgestudeerden het beroep van zelfstandige architect zullen uitoefenen en wat de rol van de stage dan kan betekenen voor andere uitstromers. (zie 6.2.2)

Verder klinken er ook steeds meer kritische stemmen over de stage. Op 11 mei 2021 publiceerde Johan Rutgeerts (architect, urbanist & hoofddocent bouwmanagement bij KU Leuven architectuur) zijn artikel met als titel: "Waarom geen grondige stage hervorming?". Momenteel kan in Vlaanderen een stagiair vanaf het behalen van het diploma eigen werk aannemen. Johan Rutgeerts pleit voor een ander stagesysteem waarbij na minimaal 2 jaar aangetoond moet worden dat de vereiste kennis en vooral ervaring opgedaan werd. Pas nadat met succes een portfolio aan een commissie voorgelegd werd, kan er met zelfstandige activiteiten gestart worden. Hij haalt hier het voorbeeld van het Amerikaans model aan, maar ook in het Verenigd Koninkrijk bestaat een dergelijk model (zie 4.2.3: eindexamen deel 3). Deze mening wordt bijgetreden door enkele stagemeesters.

"De stage is enkel nuttig voor diegene die later op de tabel van de Orde willen komen - 70-80% wil geen zelfstandig architect worden" - Uit focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemeester en lector, architect & stagemeester

Architect Naomi Van Campenhout geeft haar artikel van 5 januari 2024 op de website van NAV de titel: "Moeten er nog stagiairs zijn?". Wat begon als een discussie over de lage verloning van stagiairs, mondde uiteindelijk uit in een discussie naar de zin en onzin van stagiairs in het algemeen. Arch. Naomi Van Campenhout pleit voor een bediendenstatuut voor medewerkers van een architectenbureau, aangezien zij persoonlijk geen eindverantwoordelijkheid hebben. Enkel diegene die de eindverantwoordelijkheid van een project willen opnemen, zouden dan de beroepsstage moeten doen. Ook dit werd vaak aangehaald bij de focusgesprekken als een mogelijke hervorming.

Op 10 februari 2024 publiceert Johan Rutgeerts een ander artikel over de stage: "Stages en stagiairs zijn overbodig". Hij stelt in dit artikel dat het onderwijs enkel nog de titel van Master in de Architectuurwetenschappen aflevert en dat dit voldoende is om op een architectenbureau te gaan werken. Waar hij in het artikel van 2021 nog een minimale duur van 2 jaar aanhaalt voor personen die zelfstandig aan de slag willen gaan, verlengt hij dit hier naar ten minste 3 jaar.

"Schaf de tabel met de stagiairs af." - Uit focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemeester en lector, architect & stagemeester

Ook de Orde van Architecten is zich ervan bewust dat de huidige stage met een stagereglement van 1965 toch eens kritisch bekeken dient te worden. Daarom werd er een commissie stage hervorming opgericht. Wetgeving is een nationale bevoegdheid, dus zowel de Vlaamse als de Waalse Raad van Architecten dienen akkoord te zijn met de voorstellen. Momenteel liggen er 2 voorstellen op tafel: enerzijds een korte termijn lijst met aanpassingen zoals een wetwijziging voor de stage buiten een architectenbureau (wat momenteel volgens de letter van de wet niet mogelijk is, maar in de meeste provincies gedoogd wordt) en een administratieve vereenvoudiging voor onder andere stages in het buitenland. Anderzijds een radicale hervorming die zou starten met een hervorming van het beroep en daarna een hervorming van de stage. Uit het

focusgesprek met het lid van de commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen, blijkt dat één van de denkpistes is om het beroep op te delen in twee soorten architecten: degene die bouwen en degene die niet bouwen. Architecten die niet zelf bouwen, zouden dan ook niet verplicht worden om de beroepsstage te voltooien. Als er gekeken wordt naar de stage zelf, wordt er nagedacht of het mogelijk is om meer de nadruk te leggen op de zelfstandigheid van de stagiair. In dit voorstel zouden er nog maar 2 contactmomenten verplicht zijn: 1 na 6 maanden en 1 na ten vroegste 2 jaar waarbij de stagiair aan een commissie moet bewijzen dat deze klaar is voor het beroep en zelfstandig de verantwoordelijkheid van een project kan dragen. Dit voorstel sluit nauw aan bij het voorstel van de vernieuwde beroepsstage (zie 6.2.2 c)) die enkel doorlopen dient te worden door degene die zelfstandig architect willen worden, met andere woorden architecten die bouwen. De beroepsstage kan worden gezien als een specialisatiestage.

"Veel minder jongeren die hun eigen bureau uit de grond stampen: zelfstandige het beste statuut?" - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeeester

6.2.2 Soorten stages

De beroepsstage is momenteel een periode van minimum 2 jaar na de opleiding. Maar stage kan ook verwijzen naar de 72 uur stage die de opleiding architectuur aan de U Hasselt momenteel bevat: de onderzoeks- en ondernemersstage.

Tijdens de focusgesprekken werd er gesproken over stages binnen verschillende termijnen en met verschillende doelen. Het kan al stage genoemd worden vanaf enkele uren meekijken in een bureau/op een werf. Daarnaast is er het andere uiterste van de minimum 2 jaar stage na de opleiding. Ook werd het duidelijk dat niet alle besproken stages dezelfde doelen bevatten. Zo kan een stage worden ingezet om een eerste kennis te maken met het beroep, alsook voor het verkennen van de verschillende domeinen binnen architectuur om zo de interesses te ontdekken. Daarnaast worden stages ingezet om praktische vaardigheden aan te leren. Ook dit kan op verschillende niveaus, zowel een vaardigheid als een tekenprogramma aanleren of een meetstaat opmaken, als volledig voorbereid worden op het beroep als zelfstandig architect.

Op basis van de focusgesprekken werd de stage onderverdeeld in 3 categorieën, namelijk de snuffelstage, bagagestage en tot slot de beroepsstage. Elk van deze stages heeft dus andere leerdoelen, regelingen en periodes.

"(Beroeps)Stage dient niet om uit te zoeken wat het beroep juist inhoudt." - Uit focusgesprek met lector & architect

a) Snuffelstage:

"Soms zouden meer voorbeelden uit de praktijk geïntegreerd mogen worden. Ik denk bijvoorbeeld dat het vak geïntegreerde bouwkunde veel leerrijker zou zijn indien de studenten meer in de praktijk zouden staan, in plaats van het analyseren van een reeds afgeleverd project." - Uit bevraging studenten

Een snuffelstage is wat het woord ook laat uitschijnen: een stage om eens rond te snuffelen. Deze krijgt vorm binnen een korte periode. Dit kan enkele uren tot enkele weken zijn. De leerdoelen van deze stage zijn om de studenten een breed beeld te geven over wat het werkveld effectief zal inhouden. Daarnaast om de studenten op korte termijn kennis te laten verwerven en dingen uit te laten proberen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen onder de noemer van een kijkstage of meeloopstage op één of meerdere plaatsen in de architectuurwereld. Studenten kunnen bij verschillende actoren in de bouw terecht: architectenbureaus, aannemers, studie bureaus, stedenbouwkundige diensten, ... om kennis te maken met de realiteit.

Uit de gesprekken blijkt dat een principe als snuffelstage best zo vroeg mogelijk in de opleiding wordt voorzien, zodat studenten snel in aanraking komen met de talloze opties en gerichte keuzes kunnen maken binnen en na de opleiding. Bij de UHasselt wordt met deze doeleinden momenteel de ondernemers- of onderzoeksstage georganiseerd. Deze stage vindt plaats net voor (tijdens de zomervakantie) of tijdens het 2e masterjaar. Hier kan de vraag gesteld worden of dit niet te laat in de opleiding wordt georganiseerd.

b) Bagagestage:

"Voeling met de praktijk moet mogelijk blijven, is belangrijk." - Uit focusgesprek met lector & architect

Een bagagestage geeft studenten een eerste praktische bagage met betrekking tot het beroep als architect. Ook hier weer kan er heel breed gekeken worden bij de verschillende actoren binnen de bouw. Enkele bevroagde vakspecialisten geven aan dat om een zinvolle bagage op te bouwen deze periode best een duur heeft van minimaal 6 maanden, waarbij er continuïteit gegarandeerd wordt.

"Een deeltijdse stage is een probleem. Iemand die een beperkte beschikbaarheid heeft kan je niet in continuïteit op een project zetten. De vragen van de aannemer beperken zich niet tot die paar dagen in de week." - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeester

Hoe deze stage vorm zal krijgen, wanneer deze stage precies kan plaatsvinden en wat de voor en nadelen kunnen zijn, wordt verder besproken in de scenario's waar dit type wordt toegepast.

c) Beroepsstage

De beroepsstage sluit aan bij de stage zoals ze vandaag de dag georganiseerd wordt: een langdurige periode (minimaal 1,5 jaar) na het behalen van het diploma architectuur bij een architectenbureau om zo voldoende ervaring op te bouwen om in een latere fase zelfstandig projecten uit te kunnen/mogen voeren. Deze vernieuwde beroepsstage zou dus enkel van toepassing zijn voor zelfstandige architecten.

6.2.3 Regelgevingen en praktische moeilijkheden

Het onderwijs wordt geregeld door het Verdrag van Bologna: in juni 1999 tekenden de ministers van onderwijs van 29 Europese landen de zogenaamde Bologna Verklaring. In deze verklaring spraken ze af om te streven naar één Europese hoger onderwijsruimte. Het doel was om het voor studenten en werkenden gemakkelijker te maken om overal in Europa te kunnen wonen, studeren en werken.

Op Europees vlak streven alle landen ernaar om de studies architectuur gelijk te trekken, dit wil zeggen 5 jaar opleiding gevolgd door 2 jaar beroepsstage. Enkele landen zoals Nederland en Duitsland hebben hiervoor uitzonderingen aangevraagd en gekregen (zie tabellen bij 4.2.3). De instroom van het beroep van architect wordt Europees geregeld door ACE (Architects' Council of Europe (*Architects in Europe: ACE*, n.d.)).

In België is er verder nog de uitzondering dat stagiairs, vanaf het moment dat ze opgenomen zijn op de lijst van de stagiairs, eigen projecten mogen uitvoeren. Dit is in geen enkel ander land in Europa mogelijk. Hoewel dit mogelijk is, wordt het toch door de meeste provinciale raden afgeraden.

De beroepsstage wordt momenteel geregeld door het stagereglement dat ondertussen ook alweer dateert van 1965. Hieraan zijn in de loop van de jaren kleine aanpassingen gedaan, maar momenteel buigt een commissie zich over een grondige hervorming van de stage (zie hierboven).

De wet op de bescherming van het beroep van architect (20 februari 1939) (*Justel Databank*, n.d.) zegt dat het beroep enkel uitgevoerd mag worden door een architect die op de tabel staat ingeschreven (lijst van stagiairs of tabel van de Orde). En dit ongeacht het statuut van de architect (zelfstandige of medewerker).

Hierin ligt de moeilijkheid van de bagagestage: mogen studenten het beroep uitvoeren of is dit enkel weggelegd voor gediplomeerden (*Artikel 1.(§ 1. Niemand mag den titel voeren van architect, (...), indien hij niet in het bezit is van een diploma, waaruit blijkt dat hij met goed gevolg de examenproeven heeft afgelegd, welke vereischt zijn voor het bekomen van dit diploma.)?*)

Indien er stage toegevoegd zou worden, worden de studies ook langer. Hier botst de overheid dan op het feit dat er ook langer kindergeld dient betaald te worden. Er kan een parallel getrokken worden met de studenten geneeskunde. Zij worden tijdens hun stagejaar binnen de opleiding niet verlonnd, maar behouden het kindergeld. In de specialisatiestage jaren (HaIO of andere specialisaties), georganiseerd vanuit onderwijsinstelling worden de studenten wel verlonnd, met als automatisch gevolg verlies van kindergeld (Samenvatting wetgeving kindergeld: zie bijlage 3).

"De regeltjes blokkeren de dingen" - Uit focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemeester en lector, architect & stagemeester

Uit het focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemeester en lector, architect & stagemeester bleek een grote voorkeur voor het opdelen van de studies met stage. Vroeger was er geen tijdslimiet voor een studie, waardoor studenten tussentijds gingen reizen of werken waardoor ze met meer ervaring en meer maturiteit de studies opnieuw aanvatten. Tegenwoordig zijn er meer voorwaarden die vastgelegd worden in het

systeem van de sociale zekerheid, het kindergeld, eventuele studiebeurzen, enz. Hierdoor is er nog weinig ruimte voor spontaniteit en om de dingen zelf uit te zoeken. Iedereen denkt dat ze de studies moeten afronden en de beroepsstage moeten uitvoeren terwijl er nog heel veel andere opties zijn.

6.2.4 Samenwerking tussen de Orde, de beroepsverenigingen en het onderwijs

a) Kloof tussen onderwijs en praktijk

Een veel gehoorde opmerking tijdens deze gesprekken was dat de kloof tussen het onderwijs en de praktijk steeds groter wordt. Dit kwam naar boven bij de bevragingen van de studenten en alumni, waarin deze aangeven zich niet klaar te voelen om te beginnen aan de stage.

"Nee, dat zijn we ook niet we missen alles om op de werf te staan, constructie en andere technische vakken moeten er veel meer zijn in combinatie met praktijk" - Uit bevraging aan alumni/stagiairs

Verder klinkt hetzelfde verhaal bij de stagemeeesters, die stellen dat pas afgestudeerden momenteel intensiever opgevolgd en bijgeschoold dienen te worden dan vroeger.

"Het onderwijs levert niet af wat de architecten nodig hebben. De studenten zijn zeer breed geschoold, maar hun inzetbaarheid neemt af." - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeeester

"5 jaar nodig om iemand op niveau te krijgen dat die geld kan verdienen voor het bureau" - Uit focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemeeester en lector, architect & stagemeeester

"De kennis is ruim aanwezig, maar de vaardigheden die je hebt als je van school komt, zijn niet voldoende en minder en minder voldoende" - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeeester

Het beroep van architect is in de afgelopen jaren ook enorm veranderd en vooral uitgebreid met extra verantwoordelijkheden en wetgevingen waaraan voldaan moet worden. Tegelijkertijd blijven de studies op 5 jaar behouden, waardoor er minder ruimte is om in de diepte te gaan en de meeste onderwerpen slechts oppervlakkig behandeld worden.

Het is dan ook heel goed om te weten dat er vergaderingen belegd worden waarin zowel de Orde, de beroepsverenigingen en het onderwijs betrokken worden om een oplossing aan te bieden aan bovenstaand probleem. Een belangrijk agendapunt op deze vergaderingen is: Wat zijn de verwachtingen vanuit het beroep naar het onderwijs toe?

"Ik vind dat het onderwijs heel ver afstaat van de praktijk" - Uit focusgesprek met praktijkassistent toepassingsgerichte vakken, ir. architect & stagemeeester

"Gat tussen onderwijs en praktijk wordt groter" - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeeester

In De Grote Architectenenquête die in april 2011 werd afgenomen bij ruim 800 architecten geven de respondenten aan dat de opleiding toen serieuze lacunes vertoonde (Vlaams Architectuurinstituut VAI et al., n.d.). Volgens 4 van de 10 architecten voldeed de algemene vorming niet. De praktische vorming was voor bijna 9 op de 10 architecten onvoldoende. Als belangrijkste pijnpunten werden aangehaald: gebrek aan praktijkvorming, aandacht voor bureaumanagement, financiële haalbaarheid en realiteitszin. Opmerkelijk is dat dit ook vaak voorkomende antwoorden waren in de bevraging van de studenten en alumni.

Verder vonden de architecten de beroepsstage noodzakelijk maar aan vernieuwing toe. Ze gaven aan dat stage tijdens de opleiding efficiënter zou zijn. Ook deze informatie strookt met de informatie die uit de bevestigingen en focusgesprekken naar voren kwam (zie ook de verschillende scenario's 6.2.5). Dit artikel van ruim 13 jaar geleden bevat dus nog steeds relevante inzichten.

Hoewel er veel stemmen klinken voor het integreren van meer praktijk tijdens de opleiding en het meer realistisch maken van de opleiding, zijn er anderen die hier een verschillende mening over hebben:

"Evenwicht houden tussen creativiteit en realiteit - studenten die anders denken - Studenten afleveren voor het toekomstige werkveld - Brede academische vorming" - Uit focusgesprek met stafmedewerker Onderwijs en studieloopbaanbegeleidster

"Het aanleren van die soft skills is veel belangrijker dan het aanleren van die praktische zaken want die leer je gewoon in 1 2 3." - Uit focusgesprek met lid commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen

b) Onderwijs en praktijk als 2 eilanden

Daarnaast wordt de kloof tussen onderwijs en het beroep/de stage ook besproken als 2 aparte eilanden. Doordat beide apart georganiseerd worden hebben ze weinig weet wat er op het andere eiland gebeurt. In het focusgesprek met de stafmedewerker Onderwijs en de studieloopbaanbegeleidster wordt aangegeven dat het moeilijk is informatie te geven in verband met de stage na de opleiding omdat ze zelf geen goed idee hebben wat deze beroepsstage precies zal inhouden. Ook stagemeesters weten niet wat studenten al kennen en kunnen vanuit de opleiding.

6.3 Conclusie: mogelijke scenario's voor de toekomst

Uit bovenstaande informatie, en vooral uit de antwoorden van de studenten en alumni, kan er geconcludeerd worden dat stage tijdens de opleiding wenselijk is. Globaal gezien zullen de studenten een beter zicht krijgen op het werkveld en nog breder gevormd worden dan nu al het geval is.

Surma e.a. (2019) formuleren 12 principes of bouwstenen om het leren van studenten te bevorderen. Bouwsteen 3 is bijvoorbeeld het gebruik van voorbeelden. Hierdoor is het leereffect groter. Bouwsteen 4 (combineer woord en beeld) zegt dat informatie beter onthouden wordt wanneer ze zowel visueel als verbaal verwerkt wordt. Aansluitend hierbij kan het aanschouwelijkheidsprincipe aangehaald worden. Dit bestaat uit 3 fases: de concrete fase, de schematische fase en de abstracte fase. Als studenten meer praktijk

zouden krijgen tijdens de opleiding, wordt hiermee ingespeeld op de concrete fase. Hierdoor wordt de leercurve verhoogd.

Hierna volgen enkele mogelijke scenario's waarbij de voor- en nadelen besproken worden van de verschillende voorstellen.

"Wat je echt in het vak moet kennen, moet je ook in het vak leren" - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeester

"Studenten zijn zeer breed opgeleid, maar niet voor het vak van architect" - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeester

"Onze sterkte als architect is onze brede kennis, brede opleiding." - Uit focusgesprek met praktijkassistent toepassingsgerichte vakken, ir. architect & stagemeester

"Afstand praktijkveld ten opzichte van het theoretische model is groot." - Uit focusgesprek met OP hoofddocent, architect & stagemeester en lector, architect & stagemeester

"Ik voel me klaar om stage te doen en meer in de praktijk te leren. Het zou wel handig zijn als dit meer aan bod kwam tijdens de opleiding." - Uit bevraging studenten

Voor de verschillende scenario's worden voorgesteld, zijn er wel enkele nota's die in het achterhoofd gehouden moeten worden:

NOTA 1: Bij onderstaande scenario's wordt ervan uitgegaan dat de wetgeving aangepast zal worden zodat enkel de studenten die zelfstandige willen worden en dus eindverantwoordelijkheid zullen hebben, de beroepsstage moeten uitvoeren. Verder zullen ook niet enkel de gediplomeerden het vak van architect mogen uitvoeren, maar ook de studenten in het kader van hun bagagestage.

NOTA 2: De overheid staat weigerachtig ten opzichte van een verlenging van de opleiding omdat dan in principe een jaar extra kindergeld uitbetaald zou moeten worden. In bepaalde gevallen kan dit weerlegd worden, wanneer de studenten gedurende 6 maanden tot een jaar in loondienst gaan werken (stage gaan doen) en bij het opnieuw aanvatten van de studies terug het statuut van student aanvragen. Bij de scenario's waar dit van toepassing is, wordt dit nog verder verduidelijkt.

NOTA 3: Dit is een bezorgdheid over het aanbod op de markt: zijn er wel voldoende plaatsen beschikbaar om iedereen stage te laten doen? Het is een feit dat er meer bachelorstudenten dan masterstudenten zijn. Als de stage gedeeltelijk in de studies geïntegreerd wordt, zullen er dus ook meer stageplaatsen moeten zijn. Uit de verschillende focusgesprekken, komen verschillende visies hierover:

"We hebben mensen nodig, want er is wel werk" - uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeester

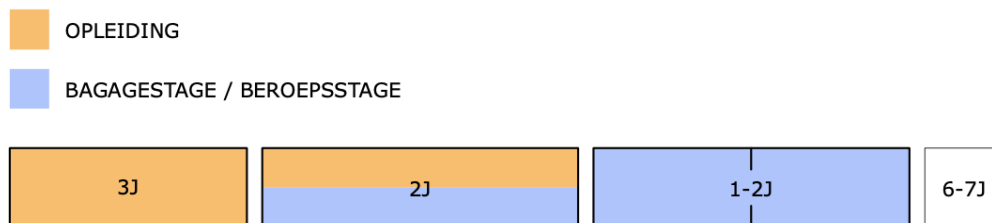
"Tel eens hoeveel studenten er in Vlaanderen zijn. Er zijn waanzinnig veel studenten. In een systeem met stage voor iedereen ga je het wel moeten kunnen realiseren voor"

iedereen. De markt moet het kunnen absorberen.” - Uit focusgesprek met lid commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen

NOTA 4: De stage en de opleiding als twee losse eilanden (6.2.4 b) kunnen dichterbij elkaar gebracht worden door de beroepsstage te zien als opleiding. De Europese structuur van 5 jaar opleiding waarna 2 jaar stage blijft behouden. Deze stage zou georganiseerd worden in samenwerking van de orde van architecten en de opleiding. Dit kan vergeleken worden met de opleiding geneeskunde (zie 4.2.1). Hier wordt er na de opleiding van 6 jaar een manama georganiseerd. Inhoudelijk zijn dit stagejaren in het domein waarin je wil gaan werken. Zo doorlopen de toekomstige huisartsen een traject van 6 jaar opleiding + 2 jaar stage onder de noemer van een manama.

Voor de opleiding architectuur betekent dit concreet dat de opleiding een duur zal behouden van 5 jaar. Hierna wordt een stage voorzien van 2 jaar in de vorm van een manama. Deze kan gezien worden als een verplichte manama voor iedereen die architect wordt of kan gezien worden als een specialisatie opleiding tot zelfstandig architect, enkel voor de uitstromers die zelfstandig willen bouwen (zie 6.2.1). Deze hervorming van de stage kan worden toegepast in verschillende scenario's.

SCENARIO 1: Verweven van stage in de opleiding

a) snuffelstages integreren in de opleiding

Bij de UHasselt wordt momenteel de ondernemers- of onderzoeksstage georganiseerd. Deze wordt meestal uitgevoerd tijdens de zomermaanden tussen de 1e en de 2e master. De vraag kan hierbij gesteld worden of dit niet te laat in het curriculum voorzien wordt. Studenten geven ondanks deze stage aan dat de realiteit en de praktische kant van het beroep ontbreken.

"Nee, ik mis veel. Theorie blijft te oppervlakkig en in ontwerpen zijn we te vrij op vlak van hoeveel het uiteindelijk in realiteit zal kosten en dergelijke" - Uit bevraging studenten

Bij dit scenario wordt er verder ingezet op het integreren van dergelijke snuffelstages tijdens de opleiding. Een dagje kijken op een werf of een korte periode meelopen in een bureau kan al snel veel nieuwe informatie bijbrengen aan de studenten. Door snuffelstages in verschillende domeinen te voorzien krijgen studenten meer inzicht in wat het beroep kan inhouden, en welke richting ze uit willen gaan. Naast het bijleren, onderzoeken en ontdekken in welke domeinen binnen architectuur de interesses van de studenten liggen, zal voor enkele studenten de drempel naar de beroepsstage kleiner worden.

Aangezien het curriculum, zoals het nu is, al erg vol zit, is het moeilijk deze extra leermomenten er nog in te passen. Bij andere universiteiten worden snuffelstages aangeboden als keuzevak. Afhankelijk van de universiteit wordt dit tot 3 keer georganiseerd tijdens de studies: tussen de 2e en 3e bachelor, tussen de 3e bachelor en eerste master en een laatste keer na de 1e master. Ook dit wordt uitgevoerd tijdens de zomermaanden.

Het verplaatsen van deze snuffelstage(s) naar de zomervakantie kan een oplossing bieden hoewel hierbij opnieuw de vraag gesteld kan worden welke studiepunten hiervoor dan ingezet kunnen worden.

b) bagagestage in de opleiding

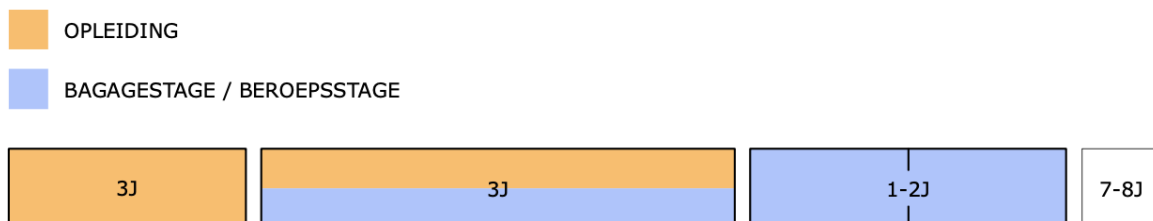
In dit scenario wordt de beroepsstage, die nu volledig na de opleiding valt, voor een deel geïntegreerd in de opleiding. Enkele vakken worden aan de hand van stage-ervaring in combinatie met lessen onderwezen. Uit de bevraging van studenten en alumni komen enkele vakken die in aanmerking zouden kunnen komen om in de stage te integreren. Management 4, live project, zero pentathlon en geïntegreerde opdracht bouw zijn enkele voorbeelden hiervan.

Wanneer er nieuwe inhoud toegevoegd wordt aan de opleiding, kan het niet anders dan dat er andere inhoud verminderd wordt. Wanneer de stage geïntegreerd zal worden, moet er aandacht besteed worden aan het feit dat de opleiding de brede vorming blijft die hij vandaag de dag is.

Voor de docenten zal er een nieuw evenwicht gemaakt moeten worden tussen theorie onderwijzen op school en het verwerven van deze kennis via de stage. Deze stage zal vanuit de opleiding gecontroleerd moeten worden, waardoor docenten zich mogelijk moeten vrijmaken om deze controles op verplaatsing uit te voeren.

De voordelen voor de studenten bij deze optie is dat ze al eerder in aanraking komen met de realiteit. Hierdoor kan er ook een realistischer eindwerk afgeleverd worden. Het nadeel hierbij is dan weer dat er minder ruimte is voor het huidige programma, aangezien er minder uren overblijven voor opleidingsonderdelen op school. Daarnaast zou het gedeeltelijk integreren van de beroepsstage in de opleiding kunnen resulteren in een kortere stageperiode na het behalen van het diploma. Bijvoorbeeld 1,5 jaar beroepsstage in plaats van 2.

SCENARIO 2: Verweven van stage in een verlengde opleiding

"De opleiding is te kort" - uit focusgesprek met lector & architect

Het programma van de opleiding puilt momenteel al uit. Door het toegenomen aantal en de steeds strenger eisen is de bouwwereld de afgelopen jaren erg veranderd. Hierdoor

worden alle onderwerpen slechts oppervlakkig aangeraakt en is er geen ruimte meer om in de diepte of praktijkgericht te gaan werken.

"Ik vind dat ge ontwerpen pas goed kunt doen als ge technieken en stabiliteit meepakt" - Uit focusgesprek met praktijkassistent toepassingsgerichte vakken, ir. architect & stagemeester

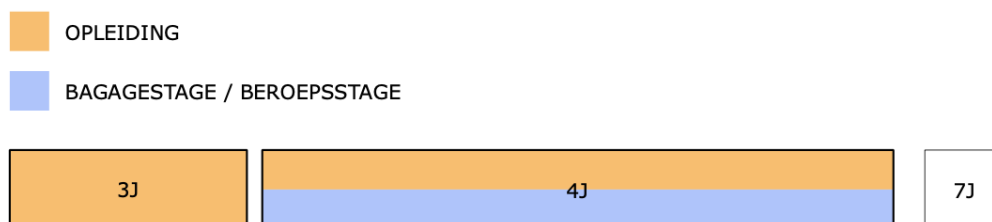
Zoals eerder besproken (zie scenario 1) is de opleiding een brede academische vorming. Er wordt ingezet op het bijbrengen van denkwijzen en achtergrondkennis. Voor het leren van de praktische zaken van het beroep wordt er momenteel volledig gekeken naar de beroepsstage en is er weinig ruimte in de opleiding waardoor dit achter blijft. Het integreren van snuffelstages of bagagestage blijkt moeilijk te plaatsen in het curriculum en vraagt om hervorming. Om de opleiding effectief te kunnen verweven met de beroepsstage kan een hervorming met verlenging van de opleiding een oplossing zijn. De opleiding zou dan over 6 jaar gespreid worden in plaats van de huidige 5 jaar. Op deze manier krijgen studenten meer voeling met de praktijk en realiteitszin. Deze praktijkervaring kan aan de opleiding toegevoegd worden zonder te schrappen in het huidige programma. Verder kan er tijdens bestaande opleidingsonderdelen gericht en realistischer gewerkt worden.

Deze stage kan vormgegeven worden als een opeenvolging van diverse snuffelstages of het gedeeltelijk integreren van de beroepsstage, een bagagestage dus. De huidige beroepsstage van 2 jaar kan al dan niet worden ingekort afhankelijk hoe deze stages ingedeeld zullen worden. De studenten zouden in dit scenario dus extra praktijkervaring opdoen, zonder te moeten inboeten aan theoretische achtergrond. Ook voor de docenten komt er in dit scenario extra ruimte vrij voor de nieuwe taken. Docenten kunnen verwijzen en dieper ingaan op praktijkervaringen. Hierdoor komen de studenten die na de opleiding starten aan de beroepsstage met een bredere en betere kennis uit de opleiding.

"De overheid deinst terug om studies langer te maken." - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeester

Hoewel tijdens de focusgesprekken deze oplossing vaak naar voren kwam, botst men hier op de overheid die weigerachtig staat tegenover het verlengen van een opleiding. Naast het doorbreken van de uniformiteit binnen Europa, 5 jaar opleiding gevolgd door 2 jaar beroepsstage is het extra kindergeld een argument voor de overheid om hier geen hervormingen in te doen.

SCENARIO 3: Opleiding en beroepsstage verweven tot één geheel

Deze optie sluit nauw aan bij de optie van de Nederlandse academie voor bouwkunst. Na de bacheloropleiding van 3 jaar wordt de masteropleiding en de beroepsstage samengevoegd tot één pakket. Op deze manier kunnen de realiteitszin en de praktische achtergrond meteen worden meegenomen in het programma van de opleiding.

Bemerkingen hierbij zijn dat dit niveau van stage niet voor iedereen nodig is, aangezien de uitstroom van de opleiding diverse kanten op kan (zie 6.2.1). Voor diegene die wel het beroep als zelfstandig architect willen uitvoeren is dit dus een goede optie. De vraag blijft echter wel of op deze manier de continuïteit voor de stagemeester gegarandeerd kan worden, aangezien de student versnipperd aanwezig zal zijn op de stageplaats.

Deze optie zou tegemoetkomen aan de veelgehoorde opmerkingen van de studenten en alumni dat de opleiding hen minder goed voorbereid op het werkveld.

"Nee. Meer stage integreren in de opleiding." - Uit bevraging studenten

"Nederlandse optie is prima." - Uit focusgesprek met praktijkassistent toepassingsgerichte vakken, ir. architect & stagemeester

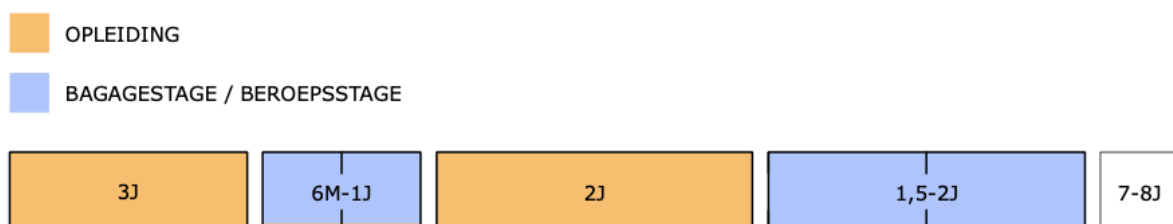
Hoewel er zowel bij de studenten en docenten voorstanders te vinden zijn voor dit scenario, zijn er ook kritische stemmen te horen:

"Ja ge moet dat lang doen en ge moet dat veel doen, da's waar. Maar als je na de bachelor al eens 2 weken in een bureau kan werken, voor veel van die studenten geeft dat ook goesting om verder te studeren." - Uit focusgesprek met lid commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen

Voor de docenten zou de 2 jaar durende opleiding dan verlengd worden naar 4 jaar, waarbij het aantal contactmomenten per week dus ook verlaagd wordt. De vraag is hierbij of het totale aantal contactmomenten bij deze optie niet minder is dan de huidige contactmomenten gedurende de masterjaren. Indien dit het geval is, zal er tijdens de opleiding minder in de diepte gegaan kunnen worden. Het voordeel hierbij is wel dat de verdieping tijdens de stage op de werkvloer opgedaan kan worden en gericht gedoceerd kan worden tijdens de contactmomenten.

Deze uitzondering werd reeds op Europees vlak goedgekeurd, dus dat is geen belemmering. In dit scenario moet er wel goed nagedacht worden over het statuut van de student, want als deze gedurende deze hele opleiding student blijft, is dit een meerkost van kindergeld voor de overheid van 2 extra jaren per student alsook een financiële last voor (ouders van) studenten om 2 jaar extra studies te doorlopen.

SCENARIO 4: Bagagestage tussen bachelor en master

a) Bij één architectenbureau

Scenario 4, waarbij er een half jaar tot een jaar bagagestage wordt ingevoegd tussen de bachelor- en masterjaren, is een scenario wat vaak naar voren kwam tijdens de focusgesprekken. Bij deze optie hebben de studenten reeds een eerste kennis verworven tijdens de bachelorjaren. Hierna zouden ze dan breed het werkveld gaan verkennen in de bagagestage.

"De continuïteit is essentieel, we zijn met dingen bezig die niet op korte termijn afgerond zijn." - Uit focusgesprek met Orde van Architecten, ir. architect & stagemeester

De bagagestage zal een periode kennen van 6 maanden tot een academiejaar. Tijdens de focusgesprekken werd aangehaald dat het belangrijk is een voldoende lange termijn toe te passen om een bagage te kunnen verwerven. Studenten krijgen begrip van de realiteit en kunnen bewust kiezen door te gaan met de masteropleiding of al vroeger te heroriënteren wanneer blijkt dat het werkveld niet aan hun verwachtingen voldoet. Hierdoor kan voor sommigen ontgoocheling vermeden worden.

Degene die dan aan de master beginnen, zijn wel beter voorbereid. Hierdoor zal de leercurve van de master veel groter worden. De studenten zullen voornamelijk met meer realiteitszin en technisch sterker onderbouwd aan hun master beginnen. Na deze masteropleiding kunnen de uitstromers die zelfstandig architect willen worden, starten met de beroepsstage. Deze zou dan eventueel ingekort kunnen worden naar anderhalf jaar. Andere uitstromers hebben een bredere basis voor de andere mogelijkheden na de opleiding.

"Ik denk dat als je bovenstaande dingen (opleidingsonderdelen) verbindt met een stage je hier een beter inzicht in krijgt. Hierdoor leer je er meer uit wat jou natuurlijk op weg helpt bij andere projecten." - Uit bevraging alumni/stagiairs

Een kanttekening hierbij is opnieuw het verlengen van de opleiding waartegen de overheid weigerachtig staat. Bij deze optie zou er wel overwogen kunnen worden om de bagagestage niet als student uit te voeren maar als bediende en hiervoor een kleine vergoeding te krijgen die gelijkstaat aan het kindergeld. Een dergelijk systeem wordt al in Frankrijk toegepast. Daarnaast moet er ook rekening gehouden worden met nota 3: zijn er voldoende stageplaatsen beschikbaar voor iedereen?

Verder moet er hier ook bekeken worden of dit wettelijk mogelijk is, aangezien daden van architectuur enkel gesteld kunnen worden met een masterdiploma (zie 6.2.3), maar zoals aangehaald in de nota, wordt er vanuit gegaan dat de wetgeving aangepast zou kunnen worden.

b) Bagagestage bij verschillende spelers van de beroepsgroep

De continuïteit (besproken bij a)) komt niet bij alle focusgesprekken uit als een belangrijke factor.

"Accepteren dat het maar een eerste proeverij is. Ik ben geen voorstander van 6 maanden waarin je zagezegd alles al eens moet doen." - Uit focusgesprek met lid commissie stage hervorming Orde van Architecten en praktijkassistent UAntwerpen

Wanneer een langdurige periode bij een bureau niet aan de orde is komen er enkele nieuwe mogelijkheden vrij. Zo kan de stageperiode tussen de Bachelor en masteropleiding versnipperd worden in kleinere aaneengeschakelde bagagestages. Hierdoor krijg je vanuit verschillende invalshoeken een veelheid aan informatie op korte termijn in plaats van alle informatie te verwerven in één bureau.

Dit stageblok opdelen in kleinere bagagestages kan vergeleken worden met het stagejaar geneeskunde (zie 4.2.1) waarbij de studenten om de 6 weken een nieuw domein binnen geneeskunde verkennen.

Conclusie en discussie

De opleiding architectuur en de stage zijn een constante evenwichtsoefening. Enerzijds tussen creativiteit en praktijk en anderzijds tussen verwachtingen en realiteit.

Vanuit de focusgesprekken werd de bezorgdheid geuit dat, als er te veel praktijk wordt geïntroduceerd tijdens de studies, het ontwerpen misschien naar de achtergrond zal verdwijnen. De opleiding wil "omdenkers" afleveren, studenten die out of the box kunnen denken. Het risico bestaat dat dit aspect afgevlakt zal worden als de studenten te vroeg en te veel met de realiteit geconfronteerd worden.

Wat verder vaak naar voren kwam in de gesprekken, is dat het beroep van architect enorm veelzijdig is. Het is dan ook minder evident om stage in de studies te integreren. Hier kan er afgevraagd worden of de stage wel voor iedereen nodig/relevant is. Als vandaag de dag gesproken wordt over stage, gaat het over de beroepsstage, de 2 jaar durende stage na het behalen van het diploma architectuur. In deze masterproef werden nog andere vormen van stage naar voren geschoven om de studenten wegwijs te maken in de verschillende beroepskeuzes, namelijk snuffelstage en bagagestage. Snuffelstage kan gezien worden als een kijkstage en lijkt voor alle studenten een nuttige en betekenisvolle aanvulling op de studies. Bagagestage gaat al een stapje verder. Hier wordt getracht om studenten bagage mee te geven om gericht, meer praktisch onderbouwd en met realiteitszin verdere kennis te verwerven.

Enkele gesprekspartners stellen voor om een stagejaar in te lassen na de bachelor (zie scenario 4). Tijdens dit stagejaar kunnen de studenten dan breed proeven van de verschillende richtingen ("bagagestage" bij een architectenbureau, studiebureau, aannemer, overheidsdienst, ...). Sommigen zullen tijdens de stage ontdekken dat ze graag zelfstandig architect willen worden en zullen vervolgens hun masterjaren en de beroepsstage afwerken. Andere studenten zullen misschien eerder als medewerker in een architectenbureau willen gaan werken en vinden het voldoende om hun masterjaren af te werken, zonder beroepsstage. Nog anderen ontdekken misschien dat het werkveld hen aanstaat en stoppen met studeren na hun bachelordiploma. Door dit stagejaar gaat er een waaier aan mogelijkheden open voor de studenten en is niet iedereen verplicht om de 5-jarige studie af te werken om vervolgens de 2-jarige beroepsstage te voltooien.

Iedereen is het er wel over eens dat minstens de bachelorjaren dienen doorlopen te worden, om zo een brede basiskennis aan te leren, alvorens er specifiek gekozen kan worden door middel van een eventuele stage.

Gezien de complexe wetgeving omtrent de opleiding en de stage, is verder onderzoek zeker nodig om in de toekomst misschien tot een hervorming van de opleiding en/of de stage te komen. De Orde van Architecten buigt zich momenteel al over de stagehervorming, maar dit beperkt zich tot de beroepsstage na het behalen van het diploma. Ook in de opleiding kunnen er nog veel aanpassingen gebeuren, met respect voor zowel de mening van de studenten, die meer praktijkervaring willen, als voor de mening van enkele docenten om vast te houden aan het basisbeginsel om de studenten op te leiden tot de breeddenkende mensen die ze de dag van vandaag zijn. Verder zal de nauwere samenwerking tussen het onderwijs en de Orde ook zeker een meerwaarde zijn voor dit verhaal.

7. Referentielijst

- AA | Home. (n.d.). <http://architectures-afterlife.com/>
- architects in europe: ACE. (n.d.). <https://www.ace-cae.eu/architects-in-europe/>
- Architectuur studeren - UHasselt - UHasselt. (n.d.). UHasselt. <https://www.uhasselt.be/nl/studeren/opleidingen/bachelor-en-master-in-de-architectuur>
- AUDE for Architects Register. (n.d.). <https://educationguide.tue.nl/programs/graduate-school/masters-programs/architecture-building-and-planning/curriculum/register-tracks/aude-for-architects-register>
- Bachelor in de interieurvormgeving (Brussel) - LUCA. (n.d.). http://onderwijsaanbod.luca-arts.be/2019/opleidingen/n/SC_52491469.htm#bl=02,0201,0202,0203,0204,0205
- Beroepservaringperiode. (n.d.). <https://www.architectenregister.nl/registreren/beroepservaringperiode>
- ElementTitle. (n.d.). Ordre Des Architectes. <https://ordredesarchitectes.be/architectes/stagiaires>
- FHSE - University of Luxembourg I Uni.lu. (2024, May 13). *Programme - Master in Architecture - FHSE - University of Luxembourg i Uni.lu*. FHSE EN. <https://www.uni.lu/fhse-en/study-programs/master-in-architecture/programme/>
- (januari 2021), *Gids voor de stagiair*, Orde van Architecten - Vlaamse Raad
- *Internship improved – nieuwe paden voor een volwassen stageproces. Een terugblik*. (n.d.). Orde Van Architecten. <https://www.architect.be/nieuws/internship-improved-nieuwe-paden-voor-een-volwassen-stageproces-een-terugblik>
- Justel databank. (n.d.). https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=1939022030&table_name=wet
- *Master in de geneeskunde (Leuven)* - KU Leuven. (n.d.). https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/n/SC_53232710.htm
- *Master in de stedenbouw en de ruimtelijke planning (Gent)* - KU Leuven. (n.d.). https://onderwijsaanbod.kuleuven.be/opleidingen/n/SC_52874659.htm
- ONLINE ARTIKEL: DWARSBEUK (Johan Rutgeerts): Waarom geen grondige stagehervorming?, Architectura, November 2021 <https://www.architectura.be/nl/nieuws/dwarsbeuk-johan-rutgeerts-waarom-geen-grondige-stagehervorming/>
- ONLINE ARTIKEL: DWARSBEUK (Johan Rutgeerts): Stages en stagiairs zijn overbodig, Architectura, Oktober 2024 <https://www.architectura.be/nl/nieuws/dwarsbeuk-stages-en-stagiairs-zijn-overbodig-johan-rutgeerts/>
- ONLINE ARTIKEL: Van Campenhout, N., Moeten er nog stagiairs zijn?, NAV <https://www.nav.be/artikel/3749/moeten-er-nog-stagiairs-zijn/>
- Secretariaat UHasselt
- Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluijsmans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P.A. (2019). *Wijze lessen, 12 bouwstenen voor effectieve didactiek* (e-book, creative commons). Meppel: Ten Brink Uitgevers.

- *Stages - École Spéciale d'Architecture*. (n.d.). <https://www.esa-paris.fr/la-pedagogie/formations/cycle-master/stages?lang=fr>
- *Stagiairs*. (n.d.). Orde Van Architecten. <https://www.architect.be/stagiairs>
- *Studiegids - UHasselt*. (n.d.). UHasselt. <https://www.uhasselt.be/Studiegids?n=3&i=H01>
- *Toegepaste architectuur*. (n.d.). Howest. <https://www.howest.be/nl/opleidingen/bachelor/toegepaste-architectuur#opleidingsprogramma>
- Vlaams Architectuurinstituut VAI, vzw Architecten-Bouwers, Vlaamse architectenorganisatie NAV, & Orde van Architecten – Vlaamse Raad fv. (n.d.). *PERSMEDEDELING De Grote Architectenenquête deel 1 Boeiende röntgenfoto van de architect*. https://www.vai.be/volumes/general/20110630_Persbericht_EnqueteDeel1_0.p
- *Werken en studeren*. (n.d.). Academie Van Bouwkunst. <https://www.bouwkunst.ahk.nl/studentenzaken/werken-en-studeren/>
- *Universiteit Gent: Master of Laws in de rechten*. (n.d.). <https://studiekiezer.ugent.be/2024/master-of-laws-in-de-rechten/programma>

8. Bijlagen

Bijlage 1: Blanco bevragingen

Bijlage 2: Antwoorden bevragingen

Bijlage 3: Samenvatting wetgeving kindergeld

Bijlage 4: Schematische voorstellingen opleiding-stage in het buitenland

Bijlage 5: Creatief ontwerp

Bijlage 1: Blanco bevragingen

Studenten:

https://qualtricsxmzhfvcqh5.az1.qualtrics.com/jfe/preview/previewId/02d087ba-8575-42d6-81c7-92b3c73267cd/SV_2rBIKu0xYJzWr6S?Q_CHL=preview&Q_SurveyVersionID=current

Alumni:

https://qualtricsxmzhfvcqh5.az1.qualtrics.com/jfe/preview/previewId/cffc16c4-3167-4b8d-86b7-42cc93ede4f6/SV_78Vq3zEHPtagcqG?Q_CHL=preview&Q_SurveyVersionID=current

Bijlage 2: Antwoorden bevestigingen Studenten:

STUDENTEN	Opleiding 100-0%	Combinatie 75-25%	Combinatie 50-50%	Combinatie 25-75%	Stage 0-100%	
Ontwerpen 4	25	21	18	2	1	67
Civic urbanisme 4	35	24	3	2	2	66
Bouwfysica en installaties 4	26	18	13	6	2	65
Geïntegreerde opdracht bouwkunde	15	12	17	15	7	66
Masterproef bouwkunde	17	16	11	7	0	51
Cultural sciences 4	57	4	3	0	1	65
Cultuurwetenschappen 5	49	2	5	0	0	56
Masterproef project	27	13	16	4	1	61
Management 4	26	16	16	8	1	67
Onderzoeksmethodologie	48	12	3	1	2	66
Onderzoeksseminarie 1	35	16	10	1	2	64
Management 5	23	10	15	6	1	55
Bouwrecht / beroepsethiek	30	10	9	5	1	55
Onderzoeksseminarie 2	25	16	10	4	2	57
Masterproef scriptie	39	9	8	2	2	60
Live project	20	6	11	9	13	59
Zero pentathlon	17	14	17	11	6	65
Draagstructuur 4	35	15	8	5	1	64
Totaal	549	234	193	88	45	

Het doel van deze vraag is om te onderzoeken welke volgorde van opleidingsonderdelen jullie als logisch beschouwen. Op deze manier kan worden bepaald, in combinatie met de voorafgaande resultaten, welke aspecten in de stage geïntegreerd kunnen worden en op welk moment tijdens de masteropleiding deze stage zal kunnen plaatsvinden. Orden onderstaande opleidingsonderdelen in een chronologische volgorde die jij logisch acht. 59 ⓘ

Het doel van deze vraag is om te onderzoeken welke volgorde van opleidingso...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
ontwerpen 4	22	11	8	2	2	1	3	5	3	0	0	1	0	1	0	0	0	0
Masterproef bouwkunde	0	2	5	7	3	5	1	1	3	6	2	2	1	4	4	6	3	4
Cultural sciences 4	3	2	1	4	3	5	1	2	2	3	3	6	4	3	3	9	2	3
Cultuurwetenschappen 5	0	1	1	2	2	2	3	0	0	2	5	9	6	3	3	5	12	3
Management 4	3	1	0	1	3	1	6	5	8	5	7	4	6	5	1	2	1	0
Onderzoeksmethodologie	2	0	0	3	1	1	0	2	2	1	2	5	6	6	5	7	5	11
Onderzoeksseminarie 1	4	5	1	0	7	6	3	5	0	4	3	1	5	3	7	3	1	1
Management 5	0	2	1	1	0	1	0	3	5	3	4	6	7	8	3	8	5	2
Bouwrecht / beroepsethiek	0	0	1	2	2	3	8	3	3	4	3	4	2	5	8	2	6	3
Onderzoeksseminarie 2	0	1	0	2	2	6	2	2	3	4	3	1	7	4	7	2	5	8
Civic urbanism 4	2	1	8	8	3	3	4	4	5	4	0	5	5	2	3	1	0	1
Masterproef: project	16	11	3	2	1	0	1	1	1	0	2	1	0	2	1	6	4	7
Masterproef: scriptie	1	7	9	3	5	2	3	1	1	2	0	3	0	2	2	2	9	7
Live project	6	2	1	4	3	3	2	3	2	6	4	4	5	4	6	2	0	2
Zero pentathlon	0	2	2	2	3	4	5	4	7	5	10	0	2	6	0	2	4	1
Draagstructuur 4	0	5	11	8	6	8	6	5	4	2	2	0	1	0	1	0	0	0
Bouwfysica en installaties 4	0	6	3	6	8	4	8	9	6	2	3	2	0	1	0	1	0	0
Geïntegreerde opdracht bouwkunde	0	0	4	2	5	4	3	4	4	6	6	5	2	0	5	1	2	6

Verduidelijk waarom je voor deze volgorde gekozen hebt.

- Cultuur en onderzoeksmethodologie voor masterproef Management later pas Zero pentathlon en GOB voor bouwkunde
- Zeker een combinatie van theorie en praktijk en de theorie kunnen toepassen in de praktische vakken. Ook mogelijk maken op eerst op een kleinere schaal de theorie te kunnen toepassen voordat je het toepast op je eind project. Aangezien het management van ons project niet in rekening wordt gebracht bij eind project zie ik het nut niet om daar tijd aan te besteden. Indien dit later wel een onderdeel wordt moet zowel de opdracht als ook de manier van begeleiden aangepast worden.
- Volgens mij is het waardevol om eerst een theoretische basis en inzichten te krijgen in ontwerpconcepten, cultuur, draagstructuur, bouwfysica, bouwmethodiek,... Vervolgens te leren hoe dit allemaal samenkomt in een volledig project (zero pentathlon en gob). Daarna een live-project om bouw in de realiteit te ervaren en vervolgens via de masterproef je eigen interesses uit te kunnen werken.
- Masterproef/project en dergelijke onderwerpen staan bovenaan aangezien ik dit als de ultieme uitdaging zie voor het behalen van het diploma. Deze zijn een synthese van alle afgelopen jaren. Na deze vallen komen de meer praktijkgerichte vakken. De vakken die inzicht geven over hoe het in de praktijk aan het werk gaat en wat belangrijk is na deze opleiding. Vervolgens volgen de meer technische vakken die van belang zijn voor deze opleiding. Als laatste zijn de vakken die voor mij minder belangrijk zijn. Vaak aangezien deze al in de afgelopen jaren aan bod zijn gekomen en ze als opvulling lijken in het lessenrooster.
- Onderzoeksseminarie biedt de mogelijkheid om zelf je interesses te kiezen en deze verder te onderzoeken. Dit geldt ook voor de masterproef. Het live project lijkt me belangrijk om meningen van gebruikers te weten, in plaats van enkel te denken op architecturaal vlak.
- Ik heb deze volgorde gekozen met 1 - de belangrijkste vakken, opleidingsonderdelen tot 18 - de, voor mij persoonlijk, minst belangrijke/de vakken die later in mijn carrière het minst zullen bijdragen.
- Ontwerpen is voor mij een belangrijk vak omdat je hier leert om echt te ontwerpen en niet enkel theorie leert. Onderzoeksmethodologie en cultuurwetenschappen vind ik minder belangrijk omdat we hier minder aan hebben voor later.
- Het kan soms duidelijker zijn om dingen in de praktijk te zien dan enkel op papier te werken.

- Voor mij zijn ontwerpen, constructie en draagstructuur een belangrijk onderdeel van onze opleiding.
- De theoretische vakken zoals cultuurwetenschappen en stedenbouw lijken me geen bijdrage te leveren in de praktijk. De vakken die van belang zijn in de praktijk zoals draagstructuur en bouwfysica zouden veel beter te doen zijn als het werkelijk in de praktijk wordt getoond.
- Logische volgorde op basis van lesinhouden en opdrachten.
- Ik denk dat als je bovenstaande dingen verbindt met een stage je hier een beter inzicht in krijgt. Hierdoor leer je er meer uit wat jou natuurlijk op weg helpt bij andere projecten.
- Ontwerpen blijft het belangrijkste focussen daarnaast onze technische vakken..
- Ontwerpen bevat de basis van de opleiding. Andere vakken zoals GOB, en Zero Pentathlon zijn soms te overlappend met andere vakken en lijken minder noodzakelijk in de opleiding.
- Ik vind vakken over bouwstabiliteit, bouwinstallaties en bouwrecht belangrijker dan cultuur- en onderzoeksvakken.
- Ik vind het logisch om eerst theoretische vakken te krijgen en daarna dit toe te passen in de praktijk.
- Het bouwt op waardoor de voorgaande ervaring belangrijk is voor de uiteindelijke masterproeven om zo voorbereid te zijn om af te studeren
- Ik vind het belangrijk om meer informatie vroeger te krijgen, zoals management 4 en 5 en cultuurwetenschappen 5. Vakken zoals draagstructuur en bouwfysica moeten voor of tegelijk met de ontwerpstudio. We leren enorm veel uit het live project, ook om andere vakken beter te begrijpen, dus dit zet ik heel vroeg.
- Ik vind het belangrijk om te leren hoe het later echt in een bureau aan toe gaat. Ik heb soms wat angst om het werkleven in te stappen omdat ik de indruk heb dat ik niet genoeg competenties over alles beschik, hoewel ik daar wel een diploma voor heb. Natuurlijk leer ik dat bij in een bureau, maar het zou me wel meer vertrouwen geven om naar een bureau te stappen.
- Algemeen vind ik de volgorde die vandaag toegepast wordt vrij goed. Ik denk enkel dat het een meerwaarde zou zijn dat de masterscriptie ook al start in het eerste masterjaar.
- Eerst theorie en dan toegepast in de praktijk of een combinatie tussen beide
- /
- Ontwerpen en seminarie zijn voor mij de belangrijkste vakken. Daarna komen technische vakken zoals draagstructuur en bouwfysica aan bod omdat deze nuttig zijn in het verdere werk na de opleiding.
- De reden van deze volgorde is volgend mijn belangen van de vakken en de lessen waarin ik het meeste uit geleerd heb en onthouden.

- Volgorde gaat eerder van nodige lessen zowel praktijk als theoretisch naar onderaan puur theoretische vakken die individueel te leren vallen
- Ik zou de volgorde behouden zoals in de opleiding gegeven wordt.
- van zelf doen en maken (studio) naar luisteren (hoorcolleges) ik begrijp niet goed wat ik hier moet invullen eigenlijk...
- De vakken die ik bovenaan plaatste vind ik zeer leerrijk en zinvol en spendeerde ik ook (graag) veel tijd aan. De vakken die ik onderaan plaatste zijn gewoon om ons curriculum te vullen, herhaling van leerstof die we in de bachelor al meerdere malen gezien hebben. Vakken zoals zero pentathlon en GOB zijn voor mij niet zo nuttig. Dit zijn groepswerken en niet iedereen doet even veel of neemt dit even serieus. Bovendien is het vaak een opeensomming van de leerstof die we in de lessen bouwfysica of draagstructuur en constructie zagen.

Welke inhouden uit welke opleidingsonderdelen hebben je naar jouw mening goed voorbereid op de stage?

- Achtergrondkennis in de architectuurgeschiedenis via cultuurwetenschappen
- Leren van computerprogramma's, al een eerste aanraking met opstellen meetstaat, lastenboek, constructie
- Constructie en management zijn vooral de twee opleidings onderdeel die nuttig zullen blijken voor onze toekomstige stage periode.
- Management Ontwerpen
- Constructie geeft een basis aan kennis. Maar ik heb het gevoel dat er nog veel ontbreekt
- Zero Pentathlon, constructie en draagstructuur
- Zero pentathlon Constructie Management 4 geeft een beter beeld over het beroep als architect.
- Ontwerpen en de onderzoeksseminaries Overigens denk ik ook dat vakken zoals draagstructuur een zeer belangrijk aspect en kennis is voor de opleiding en het beroep architect.
- Ontwerpen
- Ik vind dat we vrij weinig vakken hebben die een voorbereiding zijn op onze stage. Ontwerpen is goed om de praktijk te leren kennen, maar is meestal niet realistisch. Zero pentathlon en GOB zouden goede vakken kunnen zijn, maar worden nu niet op de juiste manier gegeven.
- Het gastencollege tijdens management rond de stage.
- Constructie zorgt ervoor dat we constructieve details kunnen uitwerken, ook ontwerpen zorgt dat we logische gebouwen kunnen ontwerpen, maar toch missen we nog veel kennis.
- Ontwerpen Management
- Constructie Management Ontwerpen

- Management 4
- Management gaat deels in op de stage en de verschillende aspecten ervan door gastsprekers aan het woord te laten die zelf ofwel bezig zijn met hun stage ofwel deze al hebben afgerond.
- Lessen constructie met afbeeldingen. Werfbezoeken zouden meer aan bod mogen komen.
- Management geeft ons al wat beter inzicht op waar je mee moet beginnen. Voor de rest zijn er geen opleidingsonderdelen die dit doen.
- Ontwerpen praktijk Civic urbanism satdgericht: toekomst Management gastcolleges
- Management leert ons enige voorbereiding op de stage, al hebben de meeste het gevoel dat we nog steeds minimaal voorbereid zijn. Andere vakken blijven veel theoretischer en kennen geen voorbereiding op de stage.
- Management
- Management: gastcollege Robbert Erico -> wat te doen na afstuderen?
Draagstructuur in het algemeen
- Management. Hier zagen we in een gastcollege wat we moeten doen na het afstuderen.
- Management + ontwerpstudio
- Management
- Ik denk dat de inhoud van management me hier goed op voorbereid, alsook constructie
- Management, bouwfysica en draagstructuur
- Cultural sciences Bouwfysica
- Voornamelijk Management 4, en gedeeltelijk Bouwrecht.
- Onderzoeksstage: ik heb hier zelfstandig ook veel tijd in moeten steken, dus ik kan hier mijn eigen ervaring mee uitoefenen/delen. Ontwerpen: aangezien dit een zeer prominent vak is geweest gedurende de vijf jaar met een vrij eigen interpretatie ervan, ben ik ervan overtuigd dat ik een eigen stempel kan drukken en een specifieke richting binnen de architectuur (eerder stedenbouwkundig) kan ingaan met zelfvertrouwen.
- Management Bouwrecht Civic
- Praktijkvakken hebben veel geholpen zoals constructie, draagstructuur... alhoewel een combinatie met de praktijk handig zou zijn omdat het niet steeds hetzelfde als in theorie wordt uitgevoerd.
- Management 4
- Constructie: verworven kennis zichtbaar op werven Management: invullen meetstaten
- Geïntegreerde opdracht bouwkunde liet zien hoe een gebouw gebouwd kan worden en echt in elkaar zit volgens verschillende actoren op de bouw.

- Geen
- Ontwerpen vooral
- Geïntegreerde opdracht bouwkunde
- Management 4 en 5 hebben een heel duidelijk beeld geschept over de realiteit van het beroep als architect.
- Constructie Bouwfysica Draagstructuur
- De stage is in het algemeen niet duidelijk wat dit juist gaat betekenen. Ik heb zelf nog geen stage gedaan, dus ik heb geen idee welke me hier hebben op voorbereid
- Geen
- De onderzoeksprojecten uit geïntegreerde opdracht bouwkunde en zero pentathlon hebben er grote meerwaarde gevormd ter voorbereiding op het latere werk. Ze gaven extra inzichten in hoe gebouwen opgebouwd zijn en hoe ze functioneren. Beide vakken waren een meerwaarde tijdens m'n stage.
- vind ik moeilijk om een antwoord op te bieden vermits ik niet zo goed weet wat de stage gaat brengen
- Geen, ik merkte dat ik weinig voorbereid was bij mijn internationale stage
- Nog niet aan de stage begonnen.
- constructie
- 'Bouwfysica & Installaties' en 'Ontwerpen'
- Het vak management, liet me voor de eerste keer zien dat het allemaal geen rozengeur en maneschijn is. Toch zijn deze vakken noodzakelijk om de werking van een kantoor nu eens echt te zien. Constructie, bouwfysica, recht, draagstructuur zijn zeker ondersteunende vakken. Ontwerpstudio's zijn vaak nog te zweverig en niet realistisch.

Voel je je klaar voor de stage/het beroep als architect? Of zijn er bepaalde inhouden die je mist in de opleiding? Bij welk opleidingsonderdeel zou je deze inhoud willen zien?

- Nee, de praktische kant van de zaken ontbreekt sterk. Veel is "fictief", we werken bijvoorbeeld zeer onrealistische ontwerp opdrachten uit.. en houden weinig rekening met duurzaamheid..
- Nee
- Nee m, ik heb het gevoel dat we praktijk ervaring missen, oke we leren ontwerpen op papier, maar niet perse rekening houden met alle aspecten die erbij komen kijken, gesprek met klant, budget, ...
- De meer technische kant van het vak en de meer contractuele verplichtingen zouden nog wat meer aan bod kunnen komen. Ik weet niet bij welk vak dit het beste zou passen. Mss een vak voorbereiding op stage, ipv GOB en zero pentathlon.

- Nee, het zou leuk zijn moest er meer stage zijn tijdens de opleiding
- Theoretisch hebben we een goede basis maar praktisch ontbreekt er veel
- Management (contracten en documenten opstellen), werfopvolging, hoe er gewerkt wordt in een bureau.
- Ik voel me niet klaar. Ik heb niet het gevoel dat ik zelfstandig een detail etc kan tekenen.
- Soms zouden meer voorbeelden uit de praktijk geïntegreerd mogen worden. Ik denk bijvoorbeeld dat het vak geïntegreerde bouwkunde veel leerrijker zou zijn indien de studenten meer in de praktijk zouden staan, in plaats van het analyseren van een reeds afgeleverd project.
- Meer over juridische onderwerpen
- Nee, we moeten nog heel veel leren.
- Momenteel heb ik het gevoel dat ik nog veel kennis mis over verschillende aspecten van het beroep, hoe het in de praktijk te werk gaat. Hier zou beter op ingespeeld moeten worden.
- Nee, doordat we nog heel veel moeten leren door het effectief te doen.
- Ik ben van mening dat we totaal niet voorbereid zijn op onze stage. De meeste aspecten naast het ontwerpen komen in de opleiding niet aan bod.
- Nee
- Nog niet. Ik ga zelf nog een buitenlandse stage volgen wat naar mijn mening wel een goede voorbereiding zal zijn. Om op die manier al in contact te komen met het beroep. De meer constructieve kant van het beroep is mij minder duidelijk. Dus vakken gerelateerd hieraan zouden dit nog kunnen verbeteren.
- Doordat we veel informatie krijgen en voorbeelden zien van verschillende situaties zijn de lessen wel goed en bereiden ze je toch al een beetje voor op de stage, het zou fijn zijn om miss meer in de praktijk te doen zodat de stage niet iets is waar je helemaal niet op bent voorbereid.
- Meer focus op alle mogelijke fouten die kunnen gebeuren.
- Nee
- Neen, ik heb het gevoel dat we technisch nog niet sterk genoeg zijn. Persoonlijk vind ik het jammer dat bij de technische vakken vaak enkel les wordt gegeven in een aula, Bijvoorbeeld bij de vakken draagstructuur en constructie zou het fijn zijn moesten we werfbezoeken doen om de realiteit al beter te kunnen waarnemen.
- Nog redelijk onduidelijk wat er juist verwacht wordt op een bureau
- Ik voel mij niet voorbereid op de stage. De minimale voorbereiding die we hierop krijgen gebeurt ook pas in de master opleiding. In de bachelor heb je eigenlijk geen idee aan welke opleiding je begint.

- Ik denk dat niemand zich echt ooit klaar voelt voor de job als architect. Ik denk dat je het meest leert tijdens de stage. Vakken zoals onderzoeksmethodologie en cultuurwetenschappen zijn fijn, maar helpen niet als voorbereiding voor je stage.
- Nee. Meer stage integreren in de opleiding, dit kan bv in plaats van Zero Pentathlon en GOB. Zo passen we het echt toe in de praktijk.
- Ik voel me niet klaar. Ik weet niet hoe ik in de praktijk aan een ontwerp moet beginnen, wat een juiste procedure is, hoe ik moet beginnen zoeken voor een stage...
- Neen, onlangs werk ik bij een architecten bureau en ik heb heel andere inzichten bij de job architect. Het is wel degelijk een bureaujob en dit wou ik absoluut niet. In de meeste gevallen wordt creativiteit weggelaten en ben je een machine voor de bouwheer. Dit is absoluut niet het plaatje dat ze maken op school!
- Nee, ik denk dat we veel praktische zaken misschien (bv omgaan met budgetten etc)
- Nee. Bij ontwerpen dromen we nog heel veel, bij draagstructuur zien we niet hoe het werkt in de architectuur...
- Betrekken van meer realiteit in de ontwerpogaves
- Nee, ik heb het gevoel dat ik veel praktische inzichten mis. Misschien bij de ontwerpstudio.
- Ik denk dat ik hier in de vorige ronde al op heb geantwoord, maar voor bepaalde vakken eerder dan op anderen. Het gaat er een beetje op afhangen waar het bureau de nadruk legt. Ik heb de indruk dat ik op vlakken zoals draagstructuur/bouwfysica wel een zekere kennis heb, maar ik zou hier niet met alle zelfvertrouwen tegen een mede-collega die al veel langer werkervaring heeft een intellectuele conversatie over hebben.
- Nee, ik heb het gevoel dat we weinig kennis over de "echte" wereld van het vak hebben. Ik heb het gevoel dat we vooral weinig werfervaring hebben.
- Ik voel me klaar om stage te doen en meer in de praktijk te leren. Het zou wel handig zijn als dit meer aan bod kwam tijdens de opleiding.
- Ik mis vooral de stappen van ontwerp naar effectieve bouwplannen en details, iets waar misschien tijdens ontwerpen of bouwkunde meer aandacht aan besteed kan worden
- Nee, ik mis veel. Theorie blijft te oppervlakkig en in ontwerpen zijn we te vrij op vlak van hoeveel het uiteindelijk in realiteit zal kosten en dergelijke. Management moet ook in de bachelor geïntegreerd worden vind ik.
- Nee, er mist veel inzicht over hoe een gebouw daadwerkelijk kan worden ontworpen zodat het funtioneeert. Ontwerpen blijft vrij oppervlakkig doordat de schaal telkens exponentieel groter wordt. Het leren tekenen van details is erg belangrijk en wordt vaak verloren gegaan doordat ontwerpen vergroot in schaal.
- Bij ontwerpen of bij het masterproject

- Nee nog niet, ik denk dat de praktische kant, en de kennis van materialen nog mist
- Naar mijn gevoel heb ik een ruime basis gekregen tijdens de opleiding; deze ik verder kan ontdekken tijdens de stage
- Ik mis nog wat meer kennis over de praktijk en constructieve detaillering. Ik zou dit graag in management of bouwkunde zien.
- Ik voel me niet helemaal klaar voor de stage en ook nog niet voor het beroep. Ik heb het gevoel dat onze opleiding niet helemaal het juiste beeld geeft wat het beroep inhoudt.
- Zou graag al meer in de praktijk hebben gezien. Vooral qua constructie/draagstructuur
- Voel me voor de helft klaar. Het ontwerpen en de kennis zal vanaf nu geleerd worden via de praktijk.
- Ik denk dat de stage nodig is om pas klaar te zijn voor het beroep. De opleiding kan ons hier niet beter op voorbereiden
- Ik voel me er niet volledig klaar voor aangezien ik tijdens m'n praktijkstage heb gemerkt dat er veel taken zijn die een architect moet doen waarvan wij er nog nooit iets gezien hebben tijdens onze opleiding zoals meetstaten, vorderingsstaten enzoverder
- het praktijkgerichte aspect van het beroep wordt weinig belicht
- Neen ik voel mij niet klaar, bouwtechnisch had ik mij graag nog meer ontwikkeld en nog meer verdiept op ruimtelijke planning
- Ja.
- Ja
- NEEEEE, helemaal niet. Hoe wij architectuur uitoefenen op de universiteit is in mijn ogen zeker geen weerspiegeling van wat het vak inhoudt. Doordat wij dit jaar ook een experimenteel jaar waren kreeg ik echter een hekel aan het vak als architect waardoor ik waarschijnlijk niet meteen aan mijn stage zal beginnen.
- Meer praktijkervaring (management)

Alumni:

STAGIAIRS						
	Opleiding 100-0%	Combinatie 75-25%	Combinatie 50-50%	Combinatie 25-75%	Stage 0-100%	
Ontwerpen 4	6	8	6	0	0	20
Bouwfysica en installaties 4	7	5	8	0	0	20
Geïntegreerde opdracht bouwkunde	3	6	8	2	1	20
Masterproef bouwkunde	5	6	5	3	1	20
Cultural sciences 4	20	0	0	0	0	20
Cultuurwetenschappen 5	18	0	2	0	0	20
Masterproef project	9	9	2	0	0	20
Management 4	6	4	4	3	3	20
Onderzoeksmethodologie	17	1	0	0	2	20
Onderzoeksseminarie 1	13	3	3	0	1	20
Management 5	7	6	5	0	2	20
Bouwrecht / beroepsethiek	10	4	5	0	1	20
Onderzoeksseminarie 2	13	3	1	1	2	20
Masterproef scriptie	17	1	2	0	0	20
Live project	9	1	4	2	4	20
Zero pentathlon	6	1	6	3	4	20
Draagstructuur 4	9	5	5	1	0	20
Totaal	175	63	66	15	21	

Het doel van deze vraag is om te onderzoeken welke volgorde van opleidingsonderdelen jullie als logisch beschouwen. Op deze manier kan worden bepaald, in combinatie met de voorafgaande resultaten, welke aspecten in de stage geïntegreerd kunnen worden en op welk moment tijdens de masteropleiding deze stage zal kunnen plaatsvinden. Orden onderstaande opleidingsonderdelen in een chronologische volgorde die jij logisch acht. ¹¹ ⓘ

Het doel van deze vraag is om te onderzoeken welke volgorde van opleidingso...	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
ontwerpen 4	5	1	0	0	1	0	2	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Masterproef bouwkunde	0	0	0	1	1	0	1	2	2	1	1	0	0	1	1	0	0
Cultural sciences 4	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	2	2	0
Cultuurwetenschappen 5	0	1	0	0	0	0	1	0	1	0	1	2	1	0	0	2	2
Management 4	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	1	2	1	0	0	1	0
Onderzoeksmethodologie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	3	1	1	1	3
Onderzoeksseminarie 1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	3	2	2	1	0	1
Management 5	0	0	1	0	1	0	0	0	1	2	0	1	1	0	3	0	1
Bouwrecht / beroepsethiek	0	0	1	0	0	1	1	0	2	2	1	0	0	2	0	1	0
Onderzoeksseminarie 2	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	3	1	2	1
Masterproef: project	2	3	0	2	0	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Masterproef: scriptie	0	1	1	2	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Live project	1	0	4	1	0	2	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Zero petathlon	0	1	0	1	0	4	2	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0
Draagstructuur 4	0	3	0	1	1	0	2	2	0	0	1	0	0	0	1	0	0
Bouwfysica en installaties 4	0	0	1	2	4	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Geïntegreerde opdracht bouwkunde	1	0	2	0	1	0	1	3	1	0	2	0	0	0	0	0	0

Verduidelijk waarom je voor deze volgorde gekozen hebt.

- Er zijn een aantal basis benodigdheden die aangeleerd moeten worden vooraleer men aan de masterproeven kan beginnen. De cultuur vakken zijn minder relevant en onnodig in de praktijk later. Daarom zijn deze laatst geplaatst.
- Eerst culturele bagage en kennis opbouwen, dan leren hoe een gebouw (stabiliteits)technisch en volgens regelgeving en normeringen tegenwoordig in elkaar zit. Daarna met die dingen in het achterhoofd leren ontwerpen, om dan te begrijpen hoe een ontwerp in de praktijk wordt vertaald dmv bestekken, meetstaten, omgevingsloket, aanbestedingsdossiers, detailtekeningen... Daarna alle gebruikte kennis inzetten om samen met academisch onderzoek een goed onderbouwde masterproef te realiseren. Stage past perfect in het midden van dit traject (technische uitwerking (stabiliteit, technieken, epb, brandweer,...), bestek, meetstaat, loket, details, werfopvolging,...)
- Ik heb de vakken geplaatst volgens de delen die me het meest nuttig leken naar de toekomst toe. Ontwerpen waren sowieso de belangrijkste vakken. Maar ook het live project was eens de eerste keer dat we te maken hadden met echte vraaghebbers, en samen moesten werken met ook studenten van interieurarchitectuur. Waardoor dit een zeer leerzame ervaring is geworden.
- Ik denk dat bij het 'echte' leven geen nood is aan scriptie/onderzoek, de stage is praktijk gericht. Onderzoek doe je vanzelf hierbij maar de 'correcte' documentatie is dan niet meer nodig (bv APA gebruiken). Bouwkunde is bijvoorbeeld wel iets dat je in combinatie met de stage kan doen, je komt sowieso in aanraking met verschillende technieken. Misschien is het dan net fijn om via de universiteit de bouwheer mee te overtuigen van andere niet-traditionele oplossingen! Draagstructuur zou ik ook niet combineren met de stage, hier gebruik je ingenieurs en ik denk dat we dit voor de veiligheid best zo houden. Tot slot, management hoe goed zou dit zijn als men dit vak specifiek geeft over de stage/zelfstandigheid. 'Dear Architects' bv uitnodigen om ook jullie positie duidelijk te schetsen zodat de volgende generatie beter op de hoogte is en ook collectief kan afspreken om niet meer in het schijnzelfstandigheid te stappen (onderbetaling te voorkomen!)
- Tijdens de stage komt de theorie van bouwfysica heel erg van pas alsook de denkwijzen van draagstructuur. Het zorgt ervoor dat je de externe studies technieken en stabiliteit makkelijk en snel kan verwerken. Anderzijds leer je pas ontwerpen met voorwaarden, eisen en normen tijdens de stage. Ontwerpen is dus een belangrijk vak om te leren ontwerpen en ontwerpmethodes te leren kennen, maar het in de praktijk doen, zorgt voor de realiteit en uitvoeringsgericht ontwerpen. Dit kwam bij het live project en de onderzoek seminars ook heel erg naar boven.
- Ik denk dat het nuttig is om eerst de theoretische vakken te zien, dan vervolgens Zero Pentathlon en vervolgens te beginnen aan het ontwerp van je masterproef omdat je op die manier veel theoretische achtergrondkennis hebt en zo een veel meer gestaafde masterproef kan ontwerpen.
- Onduidelijk gestelde vraag,
- Onderzoeksmethodologie is een nutteloos vak, tenzij voor de enkelingen die willen doctoreren. Technische component wordt niet gekoppeld aan de praktijk op dit moment. Vooral feedback op stage dat de theorie niet op deze manier toegepast kan worden in de praktijk.

- management 4 is het enige vak dat letterlijk een idee geeft van de realiteit.

Welke inhouden uit welke opleidingsonderdelen hebben je naar jouw mening goed voorbereid op de stage?

- Draagstructuur, bouwfysica en vooral praktisch gerichte vakken. Deze hebben mij beter voorbereid op de stage, al blijft de theorie toch vaak achter tijdens de stage. Draagstructuur daar en tegen blijft zeer relevant, minder het berekenen, vooral de principe en gedachten achter een structuur.
- Constructie Draagstructuur: niet in de details of exacte rekenmethodes (dat doet toch ingenieur stabiliteit), wel in inzichten en logica van bouwen Ontwerpen: leert je op zoek gaan naar kwaliteit in een wereld waar alles draait om rendabiliteit en budget en zorgt ervoor dat je over het hele traject het concept niet uit het oog verliest. Management 4: ok basis maar mag uitgebreider Bouwfysica: goede basis
- Ontwerpen op vlak van kritisch denken over architectuur, en hoe een woning/gebouw beter tot stand kan komen ontwerpgericht. Constructie omdat dit in particuliere woningbouw wel een zeer belangrijk element is. Zeker bij complexe woningen zijn details en aansluitingen/afdichtingen heel belangrijke delen (constructie is bachelor vak) (maar zou in de master eigenlijk beter aan bod moeten komen) (hiervoor denk ik dat stage een heel goede oplossing kan voor zijn)
- Slapeloze nachten, ontwerpen voornamelijk. Bouwkunde is ook van belang geweest natuurlijk, maar eigenlijk denk ik dat je na je bachelor al klaar bent voor de stage.
- Constructie, bouwfysica. Enige vakken die relevant zijn voor mijn stage. Seminarie genius loci ook owv lessen rond erfgoed etc. Management was op zich ook zeer zinvol. overige vakken totaal niet
- Ontwerpen, draagstructuur, bouwfysica, geïntegreerde opdracht bouwkunde en live project.
- Bouwfysica, bouwrecht, ontwerpen (wel te veel ontwerpen maar je leert kritisch denken en dingen in twijfel trekken), zero pentathlon (verbanden zien en leggen tussen elkaar)
- Bouwrecht, ontwerpen bouwkunde, bouwfysica, constructie, aannemers stage Welke absoluut niet: onderzoeksmethodologie, seminarie (leer je niks), cultuurwetenschappen,
- management die 8u lang van die ene man,
- Bouwfysica en installaties, draagstructuur, ontwerpstudio.
- meetstaat + lastenboek bij management 4

Voel je je klaar voor de stage/het beroep als architect? Of zijn er bepaalde inhouden die je mist in de opleiding? Bij welk opleidingsonderdeel zou je deze inhoud willen zien?

- Ik voelde dat ik een basis niveau had om de stage aan te vatten. Dit ook omdat ik op voorhand al als jobstudent gewerkt heb op een architectenbureau. Ik mis aan de opleiding vooral heel veel praktijk gerichte kennis, omgaan met budgetten, bouw/ omgevingsrecht (te beknopt), contacten met overheid, klanten en uitvoerders. Ik zie deze als toevoegingen voor bouwrecht, management en ontwerpen vooral.

- Absoluut niet klaar, maar alles wijst zijn weg wel uit. Er is vooral veel meer aandacht nodig voor werfopvolging, waaronder ook communicatie met opdrachtgevers, overheden, externe partijen waaronder brandweer, toegankelijkheid, ingenieurs,... en vooral aannemers. Ook opmaken van bouwaanvragen en uitvoeringsdossiers komt zo goed als niet aan bod in de opleiding. Een goed ontwerp is uiteraard de basis van een goed project en daarom heel belangrijk, maar het is uiteindelijk maar een klein onderdeel van de dagelijkse werking van een architect.
- Tijdens de opleiding wordt er veel gefocust op het ontwerpgerichte kan van de architectuuropdrachten. terwijl dit in de werkelijkheid maar ene klein deel uit maakt van de toekomstige opdracht. Zelf had ik het gevoel dat ik op ontwerp wel voldoende ervaring had om mijn stage te starten, maar op vlak van constructie niet. Er zou tijdens de opleiding meer gefocust mogen worden op bouwdetails, constructieve uitwerking van de ontwerpideeën uit de studio (vaak moeten we dit nooit uitwerken). Maar ook hoe omgaan met personen vanuit andere vakgebieden. Het zou nuttig lijken dat we bij de ontwerp opdrachten echt alles constructief zouden moeten uitwerken naar de jury toe, maar ook dat ge een specifieke opdracht eens doet inclusief gesprekken met bijvoorbeeld een ingenieursstudent (die uw ontwerp, bouwtechnisch moet uitwerken/uitrekenen), of met een belanghebbende of klant. Vaak is het ook zo dat wij een bepaalde oplossing wel hebben voor een probleem, maar dat deze dan in de werkelijkheid zo complex en duur is dat niemand deze wil uitvoeren. Misschien is het dan ook nuttig om bij ene project eens een financiële raming te schatten.
- Ja, enkel samenwerken mist nog enorm bij het opleidingsonderdeel ontwerpen. Een afstudeerproject van een individu is zo'n waanzin, welke persoon nu nog alleen bv appartementen ontwerpt is niet geschikt als architect. Een gebouw heeft altijd meerdere eindgebruikers, is het nu is het later. Een gebouw moet je daarom samen met een team ontwerpen, jammer dat dit nog niet kan.
- Neen zeker niet! Technische en praktische kennis! Meer constructie en bouwfysica!
- Nee, de eerste weken was het heel erg zoeken en zeer veel nieuwe dingen. Vooral leren ontwerpen met randvoorwaarden, uitvoeringsgericht, eisen en normen ontbrak in de opleiding om een geloofwaardig ontwerp te bekomen.
- Nee, er missen veel te veel praktische aspecten (financiële, ondernemen, hoe een bedrijf runnen, maar ook vergunningsgewijs, wetgeving, verzekeringsgewijs...).
- Nee, dat zijn we ook niet we missen alles om op de werf te staan, constructie en andere technische vakken moeten er veel meer zijn in combinatie met praktijk
- Neen, helemaal niet. Praktische aspecten, hoe start je met stage? Hoe en waar solliciteer je? Bouwtechnisch te weinig kennis, te weinig kennis over de procedures van bouwaanvragen etc.
- neen, maar lijkt me ook niet mogelijk

Bijlage 3: Samenvatting wetgeving kindergeld

“Om recht te hebben op gezinsbijslag moet een student hoger onderwijs in het BAMA-systeem voor minstens 27 studiepunten in het totaal per academiejaar zijn ingeschreven in één of meerdere erkende instelling(en) in België en/of in het buitenland. Dit kan verspreid worden over meerdere opleidingen.

Het thesisjaar vormt hier een uitzondering op (geen inschrijving voor minstens 27 studiepunten nodig, slechts 1 maal van toepassing per module).

De uitoefening van een winstgevende activiteit of het ontvangen van sociale uitkeringen kunnen een beletsel zijn op gezinsbijslag.

Het recht wordt geschorst als de student:

• Tot 31/12/2022: Meer dan 475 uur per jaar werkt als student,
vanaf 01/01/2023: Meer dan 600 uur per jaar werkt als student (verminderde sociale bijdragen)

- Meer dan 80 uren per maand werkt (gewone sociale bijdragen - niet als student)
- Zelfstandige is en bijdragen betaalt als zelfstandige in hoofdberoep.
- Een sociale uitkering ontvangt (leefloon, integratietegemoetkoming en IVT is toegelaten)

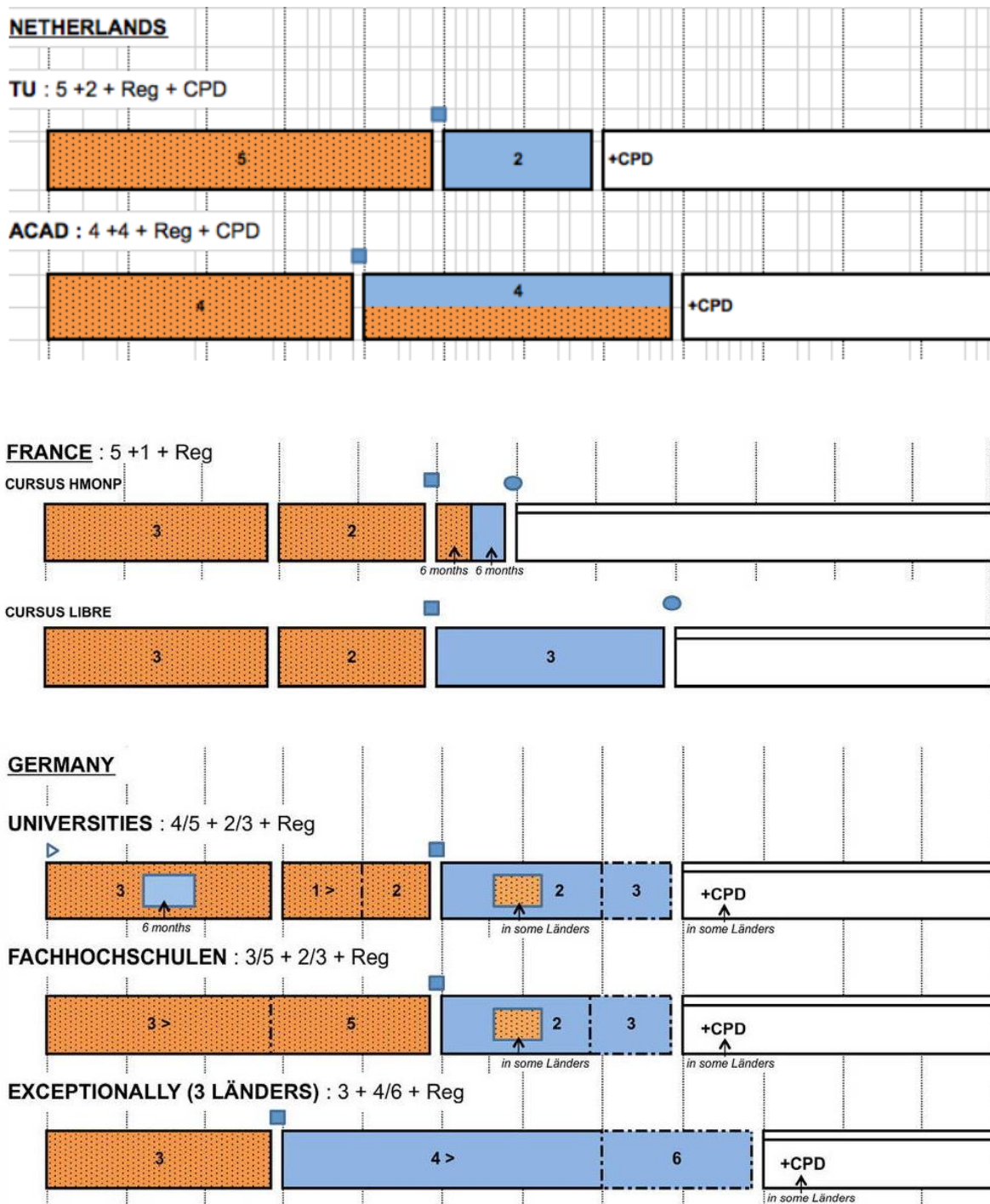
Wordt niet beschouwd als een winstgevende activiteit:

- vrijwilligerswerk
- vrijwillige militaire inzet
- vrijwillige dienst van collectief nut
- elk financieel voordeel uitgekeerd aan een student die een stage doorloopt nodig voor het behalen van een diploma
- de tewerkstelling die de student uitoefent in het systeem van alternerend leren en werken in het kader van de praktische opleiding op de werkplek
- vakantiegeld
- leefloon

Sociale uitkeringen : uitkering in één van de volgende regelingen: ziekte, loopbaanonderbreking of werkloosheid brengt de schorsing voor de volledige maand met zich mee.

Ook indien de sociale uitkering voortvloeit uit een toegelaten activiteit (<80 u per maand of <600u als student) is dit een beletsel (uitzondering: de sociale uitkering is geen beletsel indien deze voortvloeit uit de tewerkstelling in het kader van het alternerend leren of een bezoldigde stageovereenkomst).”

Bijlage 4: Schematische voorstellingen opleiding-stage in het buitenland

Luxemburg en VK: geen tijdslijn beschikbaar

Verkenkend onderzoek door UHasselt naar de mogelijkheid om de stage gedeeltelijk te integreren in de masterjaren van de opleiding architectuur.

Wat is dan het doel van stage in de opleiding?

Stageperiodes kunnen meer zijn dan enkel de beroepsstage zoals deze nu is. Stages kunnen ook ingezet worden als eerste kennismaking met de beroepswereld en het verkennen van de interesses. Daarnaast kunnen praktische vaardigheden ontwikkeld worden.

En is die beroepsstage wel voor iedereen nodig?

Wat met architecten die geen eindverantwoordelijkheid nemen? Veel afgestudeerden kiezen andere carrières binnen het vakgebied, waarvoor de stage minder relevant is.

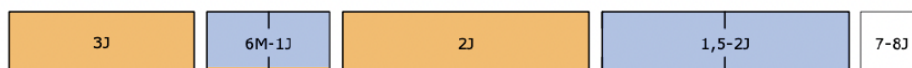
Meer samenwerken tussen opleiding en orde?

Een nauwere samenwerking tussen onderwijsinstellingen en de beroepspraktijk is nodig om ervoor te zorgen dat de opleiding beter aansluit op de realiteit van het werkveld. Kan aan de hand van stages de kloof tussen theorie en praktijk gedicht worden?

**SCENARIO 4:
BAGAGESTAGE TUSSEN BACHELOR EN MASTER**

OPLEIDING

BAGAGESTAGE / BEROEPSSTAGE

In dit scenario wordt er een stageperiode tussen de bachelor en masterjaren bijgevoegd. Deze zou vorm kunnen krijgen als een langdurige periode op één stageplaats of als een aaneenschakeling van kortere periodes in verschillende domeinen van de beroepswereld. Op deze manier krijgen studenten een eerste kennismaking met de beroepswereld. Zo kunnen ze ontdekken waar hun interesses liggen en praktische vaardigheden verwerven. De masterjaren zullen gericht en meer onderbouwd worden na deze stage-ervaring.

Wat denk jij?

**AL STAGE TIJDENS
DE OPLEIDING ARCHITECTUUR?**

SCENARIO 1: VERWEVEN VAN STAGE IN DE OPLEIDING

OPLEIDING

BAGAGESTAGE / BEROEPSSTAGE

Het integreren van stage tijdens de opleiding biedt studenten vroegtijdige praktijkervaring en inzicht in hun toekomstige beroep, waardoor de kloof tussen theorie en praktijk verkleind wordt. Dit kan op twee niveaus. Enerzijds door het integreren van snuffelstages ter kennismaking en oriëntatie binnen de beroepsweld. Anderzijds kan er ook gesproken worden over het gedeeltelijk integreren van de beroepsstage tijdens de opleiding. Met als gevolg het eventueel verkorten van deze beroepsstage.

SCENARIO 2: VERWEVEN VAN STAGE IN EEN VERLENGDE OPLEIDING

OPLEIDING

BAGAGESTAGE / BEROEPSSTAGE

De huidige opleiding zet in op een brede academische vorming. Er is weinig ruimte voor het integreren van stages zonder hier in te moeten knippen. Het verlengen van de master naar 3 jaar geeft de kans de praktijkwereld verder uit te diepen tijdens de opleiding.

SCENARIO 3: OPLEIDING EN BEROEPSSTAGE VERWEVEN TOT 1 GEHEEL

OPLEIDING

BAGAGESTAGE / BEROEPSSTAGE

Dit scenario volgt het model van de Nederlandse Academie voor Bouwkunst. Na de driejarige bachelor worden de masteropleiding en beroepsstage gecombineerd, waardoor praktijkervaring direct in het curriculum wordt opgenomen.